

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

Katedra: **Filosofie**

Studijní program: **Učitelství pro základní školy**

Studijní obor: **Učitelství pro 2. stupeň základní školy**

**VYUŽITÍ MÉDIÍ PRO VÝUKU NA II.
STUPNI ZŠ**

**THE USAGE OF MEDIA FOR THE
INSTRUCTION ON THE SECOND DEGREE
OF ELEMENTARY SCHOOLS**

Diplomová práce: 2011–FP–KFL– 205

Autor:

Markéta HAASOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: PhDr. Stanislava Exnerová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
90	6	0	0	26	0

V Liberci dne: 29. 04. 2011

Zadání práce

Čestné prohlášení

Název práce: Využití médií pro výuku na II. stupni ZŠ
Jméno a příjmení autora: Markéta Haasová
Osobní číslo: P06100125

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všem systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 29. 04. 2011

Markéta Haasová

Ráda bych tímto vyjádřila poděkování vedoucí mé diplomové práce PhDr. Stanislavě Exnerové za poskytnuté konzultace a cenné připomínky směřující ke zpracování.

Anotace:

Diplomová práce se zaměřuje na využití médií ve výuce na II. stupni základních škol. Zmiňuji zde definice médií, jejich rozdělení a využití ve výuce občanské výchovy. V práci jsou nastíněny možnosti využití vizuálních, auditivních, audiovizuálních médií a hypermédií. Krátce zde představuji Rámcově vzdělávací program a klíčové kompetence, které úzce souvisejí s tématem DP. Seznamuji s formami a metodami výuky, následují dvě ukázkové hodiny občanské výchovy a výsledky šetření na ZŠ týkající se využití médií ve výuce.

Annotation:

The theme of this Graduation these is The Usage of Media for the Instruction on the second Degree of Elementary Schools. I show definitions mediums, partition and the Usage for the Instruction in civics. In the work is the outline of possibilities instruction visual, audio, audiovisual mediums and hypermediums. I describe Genereal Educational Program, key competences, methods and forms in Education. In the end of the work are two exemplary lessons and the results of the investigation on the particular Elementary School.

Annotation:

Das thema der Diplomarbeit ist die Nutzung die Medien in der Unterricht auf der zweiten Stufen in der Grundschule. In der Arbeit sind die Definition der Medien, die Teilung und ihren Nutzung in der Unterricht in der Bürgerkunde. Hier sind die Möglichkeiten der Nutzung visuelle, auditiv, audiovisuelle Medien und Hypermedien. In Kürze beschreibe ich das Grundschulrahmenprogramm, Schlüsselkompetenz, die Methoden und die Formen in der Unterricht. Der Schlussteil enthält zwei Vorzeigestunden und die Ergebnisse der Untersuchung in der Grundschule.

Klíčová slova:

Interaktivní výuka, média, moderní technologie, výuka, vzdělávání, rámcově vzdělávací program;

Key words:

Education, Genereal Educational Program, interactive education, media, modern technologies, pedagogy;

Die Schlüsselwörter:

Die Ausbildung, der Interaktivunterricht, das Grundschulrahmenprogramm, die Medien, die moderne Technologie, der Unterricht;

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Média.....	13
2.1	Mediální gramotnost.....	14
2.2	Rozdělení médií.....	15
2.2.1	Tištěná média.....	16
2.2.2	Rozhlas a televize	17
2.2.3	Hudební nahrávky.....	17
2.2.4	Elektronická média	18
3	Vzdělávání.....	19
3.1	Charakteristika vzdělávání	19
3.2	Teorie vzdělávání	19
3.3	Technologické vzdělání	20
4	Kurikulární reforma.....	22
4.1	Co je kurikulární reforma	22
4.1.1	Rámcově vzdělávací program	23
4.1.2	Klíčové kompetence	23
4.1.3	Vzdělávací oblasti.....	26
4.1.4	Průřezová témata	26
5	Média jako didaktické prostředky při výuce	30
5.1	Využití počítačové technologie	31
5.1.1	Přínos počítačů ve škole	32
5.1.2	Počítačové programy pro výuku.....	36
5.1.3	Didaktické hry	38
5.1.4	Elektronická pošta	40
5.2	Internet.....	40
5.2.1	Role internetu ve vzdělávání	41

5.3	Hypermediální učební pomůcky, které vyžadují podporu počítačové technologie.....	48
5.3.1	Elektronické učebnice (e - učebnice).....	53
5.3.2	Interaktivní učebnice	53
5.4	Televize, video, DVD a rozhlas ve výuce	54
5.5	Rozhlas	56
5.6	Mobilní telefon ve výuce	57
5.7	Tisk	58
6	Metody a formy výuky, které je možné využít při práci s médii.....	61
6.1	Vnitřní struktura hodiny	61
6.2	Organizační formy vyučování	62
6.2.1	Frontální vyučování	62
6.2.2	Skupinové a kooperativní vyučování	63
6.2.3	Individualizované vyučování.....	64
6.2.4	Projektové vyučování	64
6.3	Didaktické metody.....	64
7	Ukázková hodina občanské výchovy	66
7.1	Příprava první hodiny	67
7.2	Příprava druhé hodiny	68
8	Analýza na základní škole	71
8.1	Příprava dotazníku	72
8.2	Stanovení hypotéz.....	75
8.3	Výsledky dotazníkového šetření.....	75
8.4	Interview s paní ředitelkou	81
9	Závěr	84
10	Seznam použité literatury.....	87
	Monografie:.....	87
	Článek v časopise:.....	88
	Internetové zdroje:	88

1 ÚVOD

Ve své práci jsem se zaměřila na média, která ovlivňují v menší či větší míře život každého z nás. Mě budou zajímat v kontextu využití ke zkvalitnění výuky na základních školách, především pak na II. stupni v hodinách občanské výchovy. Vzhledem k rozvoji komunikačních a informačních technologií se daří zajišťovat žákům mnohem pestřejší způsob výuky. Ve vzdělávání tak dochází k inovativnímu pojetí. V době mého působení na základní škole, coby žákyně, se mnohé změnilo. Počítače jsme tehdy využívali pouze k zájmové činnosti, změna nastala až s mým přestupem na víceleté šestileté gymnázium v roce 1997, kdy jsem v rozvrhu zaznamenala povinnou výuku předmětu ICT (z anglického Information and Communication Technologies). Je to již více než deset let, co jsem dokončila povinnou devítiletou školní docházku, a od té doby došlo k převratným změnám, problematika využívání počítačů a jiných technických prostředků v rámci výuky se od dob zavádění do škol velmi rozvinula.

Součástí výuky dnešních učitelů by snad už neměla být pouze frontální výuka, která velmi často vedla k pasivitě mnohých žáků, trendem ve vzdělávání je nyní zařazování multimediálních prostředků, tedy takových, které umožňují užití několika médií najednou – obrázky, zvuk, text, video, animace aj. Je to jistě jeden ze způsobů, jak zajistit žákům aktivní přístup do procesu výuky v hodinách. Nové prostředky s sebou přináší nejen zábavu, snadněji získané informace a větší ochotu žáků s nimi pracovat, ale také nezbytnou připravenost samotných pedagogů, na ně jsou tedy kladeny větší nároky v oblasti dalšího vzdělávání, tudíž vzdělávání celoživotního. Připravenost a odbornost v tomto smyslu spočívá především v jejich umění smysluplně zařadit různé druhy médií do výuky tak, aby přispěla co nejlépe didaktickým účelům, to znamená dosáhnout co nejefektivněji předem vytyčených výsledků. Budoucí učitelé jsou nyní od počátků svých studií na pedagogických fakultách seznamováni s možnostmi využívání multimediální techniky při výuce

prostřednictvím předmětů, mezi které patří například oborové didaktiky. Stávající učitelé, kteří absolvovali svá studia ještě v době, kdy nebylo tolik technických možností, mohou využít některých seminářů týkajících se právě této problematiky, které pořádají různá školicí střediska. Žádná média nemohou být sama o sobě žákům prospěšná, kdyby nebylo schopného pedagoga, který prostřednictvím tohoto druhu didaktické pomůcky dokáže interaktivním způsobem přenést informace důležité pro rozvoj dovedností v oblasti vzdělávání.

Na změny ve vzdělávání nereagují pouze učitelé a žáci, kterých se to bezprostředně týká. Modernímu pojetí ve vyučování, kterému se v českém školství začíná dařit, se také přizpůsobují různá nakladatelství. Nejen, že se přechodem na Rámcově vzdělávací program učebnice přeorientovaly v tomto duchu, některá nakladatelství nabízejí encyklopedie a učebnice v elektronické podobě, které jsou podporovány novými technologiemi. Je zde však nemalý problém, neboť na mnohých základních školách nemají dostatek finančních prostředků, aby mohli zajistit materiální vybavení.

Cílem mé práce je představit média jako prostředek kreativity ve vyučování a možnost lepší efektivity v dosažení co nejlepších výsledků ve vzdělávání. Zaměřuji se především na využití médií v hodinách občanské výchovy. Tento předmět nabízí velkou spoustu možností těchto prostředků využívat k pestrým, zábavným, výchovným a vzdělávacím formám výuky. Diplomovou práci jsem rozdělila do několika kapitol. Na začátku se zabývám vysvětlením pojmu MÉDIUM/MÉDIA, krátce zde představuji teorii vzdělávání a kurikulární reformu, která nedávno proběhla v českém školství. Budu se zabývat médii ve smyslu didaktických prostředků, a následně uvedu metody a formy výuky, při kterých lze médií užívat. Po teoretické části následuje část praktická, tedy analýza na základní škole, kde jsem prováděla dotazníkové šetření, a krátký, stručný, leč přínosný rozhovor s tamější paní ředitelkou. Práce je ukončena závěrem, kde shrnuji veškeré poznatky, kterých jsem nabyla během tvorby diplomové práce. Podkladem pro moji práci byla prostudovaná literatura, internetové zdroje a analýza na vybrané základní škole v místě mého

bydliště, kde jsem výzkum prováděla na základě dotazníku, který pedagogové vyplnili.

2 MÉDIA

Slovo „médium“ pochází z latiny, znamená prostředek, prostředníka, zprostředkující činitel – to, co něco zajišťuje, zprostředkovává.¹

V naší společnosti uslyšíme médium nejčastěji s přívlastkem masové. Masová média jsou noviny, časopisy, televizní a rozhlasové vysílání, kabelové a satelitní vysílání, počítače, internet a mobilní telefony zprostředkovávající informace a zábavu, ale i počítačové hry, je to prakticky všechno to, co je určeno k tomu, aby se šířilo z určitého místa a mohlo být všemi využíváno. Zájmeno „všichni“ zde zastupuje množinu anonymních uživatelů, kteří jsou označováni jako „masa“. Setkat se nyní uživatelé mohou také s pojmem „nová“ média, mezi která se řadí právě ta, která se objevila na sklonku 20. století společně s digitalizací. Právě tato média umožňují uživateli větší zásah do konečné podoby sdělení - digitální televize, moderní mobilní telefony, internet aj.

S pojmem média se setkává mnoho vědních oborů, povšimnout jsme si ho mohli ve fyzice, v biologii, chemii, ale také v různých humanitních oborech, kde je předmětem zkoumání především mezilidská komunikace. Slovo médium se zde užívá ve smyslu nějakého prostředku, který přenáší někomu nějaké sdělení, můžeme tedy mluvit o médiu komunikačním.

Pod pojmem médium si zcela jistě každý z nás něco vybaví, ať již je to televize, rozhlas, tisk a další. Nelze však opomenout, že toto slovo má mnohem více významů, někdo jím může označovat již zmíněné technologie, které zajišťují přenos dat a sdělení ve formě mechanického, analogového nebo digitálního. Někdo jiný může mít na mysli například skupinu lidí, která mediální obsahy produkuje (uvedme příklad novinářů, coby média, před kterými známé osobnosti většinou nic neutají). Mezi komunikační prostředky však nezařazujeme pouze hmotná média, patří sem i kódy (tj. soustava znaků

---

¹ Jirák, J., Köpplová, B.: *Média a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003, s. 16. ISBN 80-7178-697-7.

a pravidel pro jejich používání), které běžně užíváme při komunikaci, v tomto konkrétním případě se jedná o jazyk, u nás je to především čeština. Označujeme je *primárními komunikačními médii*, tedy za zprostředkovatele nějakého sdělení v rámci komunikace mezi účastníky. Jestliže máme primární média, nabízí se otázka, zda neexistují i nějaká sekundární. Nejen v dnešní době se snažíme informovat o dění na celém světě nejrůznějšími způsoby, které jsou rychlé a efektivní, v průběhu dějin našeho lidstva můžeme sledovat různé etapy mezilidské komunikace, tedy i vývoj *sekundárních médií*. Vše, co bychom mohli považovat za nějakou snahu zaznamenat nějaké sdělení, sem bezpochyby patří. Za komunikační média lze tedy považovat již nástěnné pravěké malby, různé druhy typů signalizace (např. kouřové signály), něco nebo někoho, kdo se snaží zajistit přenos, či přepravu nějakého sdělení (dříve poslové, v dnešní době například pošta). Zařadit můžeme zcela jistě telefonní a počítačová spojení. Rozvoji médií můžeme vděčit zřejmě lidem, kteří odnepaměti toužili zprostředkovat zkušenosti, informace, a nadále je pak šířit pro mnoho jiných lidí.²

2.1 Mediální gramotnost

V dnešní době se snad už nenajde žádný člověk, který by nepřišel denně do styku alespoň s nějakým médiem. Ta totiž zasahují do našeho života, aniž bychom si to uvědomovali. Každý den jsou našimi společníky, kteří ovlivňují dění okolo nás. Prostřednictvím médií se odehrává téměř vše kolem každého z nás, přinášejí nám nové informace ze světa politiky, ekonomiky, kultury. Média mají čím dál tím větší podíl v našem životě. Pro takovýto rozměr sociální komunikace se užívá označení **medializace**.³

Média hrají v našich životech důležitou roli, jsou součástí komunikace, která ovlivňuje spoustu lidí. Během dne máme možnost setkat se s mnoha zprostředkovateli nových informací, zábavy a relaxace. Již po ránu si každý z nás rád poslechne něco zajímavého z rozhlasu, přečte novinový článek

---

² Jirák, J., Köpplová, B.: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 16-17. ISBN 80-7178-697-7.

³ Mičienka, M., Jirák, J. a kol.: *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 9. ISBN 978-80-7367-315-4.

z oblasti politického světa, během dne relaxuje u příjemného poslechu rádia. Děti přijdou nejčastěji do kontaktu s televizí a počítači, kde většinu času tráví na internetu, připojeny na sociálních sítích. V médiích máme možnost setkat se s různorodými informacemi, které jsou často matoucí, a dost často i manipulativní, proto bychom měli být schopni nějakým adekvátním způsobem s nimi naložit. Tuto schopnost jsme postupně získávali během života v rámci našeho vzdělávání v podobě získávání nových poznatků a dovedností, a tím i nabývání uceleného přehledu, který by nám měl nabídnout osvojení schopnosti správného vyhodnocení a orientace při sdělování informací prostřednictvím média, tuto schopnost můžeme označit jako **mediální gramotnost**. Jestliže disponujeme mediální gramotností, jsme schopni kritického odstupu, který nám umožňuje maximální využití možností médií. Dokážeme rozpoznat, o jaký typ sdělení se jedná, s jakým záměrem nám produkt nabízí, posuzujeme správně věrohodnost takového sdělení. Je velmi nepravděpodobné, že bez systematického získávání poznatků a rozvíjení dovedností, je možné osvojit si schopnost mediální gramotnosti.⁴

2.2 Rozdělení médií

V této podkapitole se budu zajímat o základní druhy médií a jejich vývoji od počátků jejich vzniku až do dnešní podoby. V každé době se média uzpůsobují potřebám společnosti. Hlavními faktory, které nezadržitelný pokrok určují, jsou zejména technologie, ekonomická, politická a kulturní situace společnosti.⁵

---

⁴ Mičienka, M., Jiráček, J. a kol.: Základy mediální výchovy. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 9. ISBN 978-80-7367-315-4.

⁵ McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 33. ISBN 978-80-7367-338-3.

2.2.1 Tištěná média

2.2.1.1 Kniha

Prvním tištěným médiem byla kniha. Texty se sice šířily již mnohem dříve, byly však rozmnožované ručně. Tisk ovlivnil obsah děl, která postupně začínala být více lidová a praktická.

→ znaky

- vazba - stránky jsou svázané
- možnost mnoha kopií
- různorodý obsah
- osobité užití
- svoboda publikování⁶

2.2.1.2 Noviny

Až o mnoho let později, po začátku tištění prvních knih, se začaly objevovat první předchůdci pravidelně tištěných novin. Koncem šestnáctého a počátkem sedmnáctého století se jednalo především o různé letáky a bulletiny (tj. úřední zprávy, které byly pravidelně vydávány). Tehdy se o jejich distribuci staraly vznikající poštovní úřady, jejich obsah souvisel zejména s politickým a hospodářským děním ve světě. Znakem prvních novin byla pravidelnost jejich vydávání, byly volně v prodeji, lidem sloužili jako zdroj informací, inzercí a zábavy.⁷

Jako zdroj relevantních informací, z domácí i světové půdy nám slouží seriózní tisk, který se vyznačuje především objektivitou a profesionalitou těch, kteří nás denně zpravují o nových událostech. Hraje významnou úlohu na poli politickém i společenském.

→ znaky

- vycházejí pravidelně a často
- zdroj informací
- zdroj zábavy

---

⁶ McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 33. ISBN 978-80-7367-338-3.

⁷ Tamtéž, s. 34

- veřejné působení

2.2.2 Rozhlas a televize

Rozhlas a televize jsou masová média, která se rozvinula díky technologiím, které tu byly ještě před nimi. Jedná se o telefon, telegraf, fotografii a nahrávky zvuku. Dalo by se říci, že tato média vznikla spíše pro vysílání a přijímání bez konkrétního přenášeného obsahu. Obsahem se tedy stala již existující média, jako jsou například zprávy, filmy, hudba, aj. Obě média mají společný rys, který se vyznačuje jistou mírou kontroly a regulace a udělováním licencí veřejnými institucemi. Dříve to bylo z důvodu technologického, v dnešní době je to spíše otázka státních zájmů a ekonomických výhod.

→ znaky

- různorodý obsah
- rozsáhlý rozsah a dosah
- přenášení zvuku a obrazu → audiovizualizace
- široké pole působnosti → domácí i zahraniční
- organizovanost
- vyspělá technologie
- regulace těchto médií⁸

2.2.3 Hudební nahrávky

Kolem roku 1880 začalo první nahrávání a přehrávání hudby, přitahovalo pozornost veřejnosti známými a oblíbenými písněmi a melodiemi. Od samého počátku tvořila obsah rozhlasového vysílání hudba, která svůj podíl měla poté i v televizním vysílání.

→ znaky

- různorodé technologie nahrávání a šíření
- mnoho možností příjmu
- mladší publikum

---

⁸ McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 39. ISBN 978-80-7367-338-3.

- nízká regulace⁹

2.2.4 Elektronická média

Takzvaná nová elektronická média jsou velmi vítána ve světě nových technologií. Jedná se o soubor inovací v systému, kde podstatou je vizuální - televizní obrazovka, která je propojena s počítačovou sítí. Výhodou těchto médií je značná pružnost v obsahu, využití a formy.

→ znaky

- média založená na využití počítačové technologie
- interaktivní možnosti
- vzájemná propojenost
- snadný přístup
- pružný charakter¹⁰

V této práci se budu médii zabývat z didaktického hlediska, kde plní dnes již nezastupitelnou formu výchovy a prosazování žádoucích cílů ve vzdělávání. Mezi velké výhody těchto prostředků ve vyučování jsou jistě poznávací (kognitivní) účinky. Nabízejí mnoho podnětů k učení, zprostředkovávají spoustu poznatků a představ, které jsme schopni si zapamatovat a následně vybavit a využít. Ve škole bychom využívali především záměrných poznávacích prostředků médií (vyhledávání informací, řešení problémů apod.).

Při zamyšlení dojdeme k závěru, že největší intelektuální úsilí musíme vynaložit v případě tištěných médií, která se opírají pouze o text, bez dovednosti správného porozumění textu bychom těžko dokázali vytěžit informace ve správném znění. Proto se tištěná média snaží své „nedostatky“ vyrovnávat stále větší názorností, pomocí obrazů - vizualizace (fotografie, grafy, ilustrace). Nejlepší pozici v tomto směru u konzumentů mají především média, která nabízejí zvuk i obraz (televize).

---

⁹ McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 40, 41. ISBN 978-80-7367-338-3.

¹⁰ Tamtéž, s. 42

3 VZDĚLÁVÁNÍ

3.1 Charakteristika vzdělávání

Využití médií v procesu vyučování, jako prostředku zkvalitnění výuky, úzce souvisí s termíny - vzdělání, vzdělávání, výchova a didaktika. Proto zde krátce představuji tyto pojmy pro lepší náhled do problematiky.

Termínem **vzdělávání** rozumíme proces, v němž dochází k osvojování soustavy poznatků a činností prostřednictvím vyučování. Vnitřním zpracováním, tedy učením, tyto poznatky přetváří ve znalosti, vědomosti, dovednosti a návyky. Tento proces probíhá mezi někým, kdo vzdělává - učitelem a vzdělávaným - žákem, studentem. Ten, kdo vzdělává, vyučuje. Žák, který se účastní, se učí.¹¹

Při vyučování dochází k záměrnému soustavnému a organizovanému rozvíjení procesů, které v konečné fázi chápeme jako **vzdělání**. V dnešní době se za vzdělaného člověka pokládá ten, který si osvojil poznatky, získal nějaké dovednosti, dokáže svých vědomostí užívat při řešení problémů. Zároveň si také osvojil hodnoty morální, zaujal určité postoje ke světu a sobě samému, a ty mu pomáhají v kritickém uvažování a jednání.¹²

Výchova je jistý druh sociální činnosti. Jejím základním prvkem je záměrně a cílevědomě působit na osobnost a docílit trvalejších změn v jejím vývoji, chování a jednání.¹³

3.2 Teorie vzdělávání

Teorií, která se zabývá vzděláváním a vyučováním se nazývá didaktika.

---

¹¹ Veteška, J., Tureckiová, M.: Kompetence ve vzdělávání. Praha: Grada, 2008, s. 19. ISBN 978-80-247-1770-8.

¹² Skalková, J.: Obecná didaktika. Praha: ISV, 1999, s. 28. ISBN 80-85866-33-1.

¹³ Tamtéž, s. 17

*„Slovo **didaktika** je řeckého původu. Didaskein znamená učit, vyučovat, poučovat, jasně vykládat, dokazovat.“¹⁴*

Didaktika (obecná didaktika) se zajímá především o obsahy vzdělávání, které si v průběhu vyučování žák osvojuje, a zároveň procesem vyučování a učení, který charakterizuje činnost žáků a učitele. Didaktika se jako věda vyvinula v samostatnou disciplínu na základě vymezení z širokého působení výchovných procesů.¹⁵

Při plnění cílů a plánování procesu učení hrají velmi významnou roli **metody**. Pedagog je volí na základě vytváření prostoru pro iniciativní a tvořivé činnosti, kde budou žáci obohacováni o nové poznatky a dovednosti, a přitom se sami budou podílet při procesu vyučování.¹⁶

3.3 Technologické vzdělání

Ještě na začátku 20. století, bylo vzdělávání chápáno spíše abstraktně, a škola byla oddělována od životní praxe. Teprve v druhé polovině 20. století se postupně obsah vzdělávání mění. Souvisí to především s průmyslovým rozvojem, vědecko - technickým pokrokem a zaváděním nových technologií. Od 70. let 20. století se do vzdělávání začala zařazovat výuka technologického zaměření prostřednictvím jednotlivých vyučovacích předmětů (matematika, fyzika, chemie aj.). V rámci praktického využití vědy se začleňovaly předměty, jako jsou například ruční práce, práce v dílnách a na pozemcích.

Na konci 20. století jsou informační a komunikační technologie na vysoké úrovni. Přinášejí s sebou podstatné změny, které ovlivňují svět práce, snižuje se počet zaměstnanců, neboť nové technologie umožňují větší efektivitu za předpokladu nižšího podílu lidského faktoru. Zvyšují se požadavky na práci člověka s rozvojem využívání těchto nových technologií. Proto je důležité, aby byla součástí všeobecného vzdělávání počítačová gramotnost, která je již nyní zajišťována různými formami. V tomto směru se předpokládá, že mediální a informační vzdělávání povede k tomu, aby byli žáci

---

¹⁴ Skalková, J.: Obecná didaktika. Praha: ISV, 1999, s. 13. ISBN 80-85866-33-1.

¹⁵ Tamtéž, s. 15

¹⁶ Tamtéž s. 167

schopni porozumět médiím, jejich souvislostem v rámci sociálních funkcí a pochopit jejich možnosti a meze. Lze předpokládat, že v budoucnu se stane dovednost užívání nových technologií součástí klasických dovedností, jako je čtení psaní a počítání.¹⁷

---

¹⁷ Skalková, J.: Obecná didaktika. Praha: ISV, 1999, s. 46-48. ISBN 80-85866-33-1.

4 KURIKULÁRNÍ REFORMA

4.1 Co je kurikulární reforma

Kurikulární reforma je v podstatě změna ve vzdělávání, která má za úkol zvýšit a zlepšit kvalitu a efektivitu ve vzdělávání, prostřednictvím změny cílů a obsahu vzdělávání, za účelem rozvoje praktických životních dovedností - klíčových kompetencí.

Školství již nebylo schopné plnit požadavky, které na ně kladly neustále se zvyšující nároky moderní doby. Dnešní žáci, kteří dospějí, budou muset zvládat řešení nových neočekávaných situací, které nastanou, naučit se používat nová zařízení, která ještě dnes možná ani neexistují, neboť svět nových technologií se neustále rozvíjí. Postupy, znalosti a dovednosti, které jsme se učili my, jsou již mnohdy nahrazeny novými poznatky.

V tomto ohledu se odpovědnost přenesla na školy a především učitele, kteří mají nyní za úkol zařadit do své výuky to, co oni považují za nejdůležitější, v rámci nových vzdělávacích cílů. S tím také souvisí umění vyučovat tak, aby žák získal nejenom nové vědomosti a poznatky, ale nabyt také složitější dovednosti a osvojoval si celoživotní postoje. Neustále přibývá nových údajů a poznatků, není proto možné, aby žáci byli schopní se naučit vše. Je mnohem důležitější, aby byli schopní si osvojit předmětové dovednosti a klíčové kompetence, které jsou obecnější než samotná látka konkrétního předmětu. Role učitele nyní nespočívá pouze v tom, aby během školního roku probral vše, co mu osnovy nařizují, je důležité, aby žáky vedl k rozvíjení klíčových kompetencí a účinně dosahoval očekávaných výstupů předmětu, které na začátku zadal. Klíčové kompetence jsou tedy souborem schopností,

vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které jsou významným prvkem pro rozvoj osobnosti a následné uplatnění člověka ve společnosti.¹⁸

4.1.1 Rámcově vzdělávací program

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních - státní a školní.

Ve státní úrovni jsou zařazeny dokumenty, které představují Národní program vzdělávání a rámcově vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program je závazný pro všechny etapy vzdělávání, RVP vymezuje rámce pro jednotlivé etapy - předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), představují školní úroveň, které se uplatňují v rámci jednotlivých škol. RVP je platný počátkem školního roku 1. září 2005.¹⁹

4.1.2 Klíčové kompetence

V předchozí podkapitole jsem nastínila význam pojmu klíčové kompetence. Vzhledem k mé aprobaci učitelství občanské výchovy, si myslím, že je důležité jednotlivé kompetence vyjmenovat a stručně je popsat. Dle mého názoru se žáci v hodinách občanské výchovy setkávají s nácvikem těchto dovedností mnohem častěji než v jiných hodinách, a zároveň se jich zde navzájem více prolíná. Z předešlé zkušenosti na základní škole, v rámci povinné praktické přípravy, dokonce nabývám dojmu, že hodin občanské výchovy by mohlo být mnohem více než pouhá vyučovací hodina týdně. V tomto předmětu má žák možnost osvojit si klíčové kompetence nenásilnou hravou formou, neboť tyto hodiny by měly být především „nácvikem“ skutečného života. Občanská výchova má zcela jistě nezastupitelnou roli ve vzdělávání. Žáci se během svého vzdělávání na druhém stupni základních škol setkávají s tématy, které jsou součástí každodenního života každého z nás.

---

¹⁸ *Dokumenty (Metodická podpora-příručky) klíčové kompetence* [online]. 2006 [cit. 10. 3. 2011]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/klicove-kompetence>

¹⁹ *Dokumenty RVP* [online]. [cit. 10. 3. 2011]. Metodický portál RVP, 2009-2011. Dostupné z http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf, s. 9

4.1.2.1 Kompetence k učení

Cílem této kompetence je, aby byl žák schopen vyhledávat ty nejlepší způsoby, strategie a metody k učení. Informace vyhledává a třídí na základě nabytých poznatků, a dále je schopen je pak užívat v praktickém životě. Dokáže užívat pojmy, termíny symboly a znaky, propojuje je do širších souvislostí a poznatky navzájem prolínat s jinými vzdělávacími oblastmi. Utváří si tak ucelenější pohled na poli humanitním a přírodovědném. Výsledky svého bádání je schopen sám kriticky posuzovat. Dokáže určit překážky, které mu brání v učení, je schopen nalézt vhodné metody k tomu, jak učení zdokonalit, vidí pozitivní smysl a cíle v učení.

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání je žák schopen rozpoznat a vnímat nejrůznější typy problémových situací, které se odehrávají na poli školním i mimo něj. Zvládá přemýšlet o možnostech příčin a následného řešení problému, řídí se přitom vlastními zkušenostmi a nabytých poznatků. Dokáže vyhledat vhodné informace k tomu, aby problém vyřešil, nastíní několik variant řešení, a určí nejlepší řešení na základě zkušeností a logického úsudku. Nenechá se odradit negativním výsledkem, hledá vhodné řešení do té doby, než ho najde. Za svá rozhodnutí nese zodpovědnost a své výsledky je schopen kriticky vyhodnotit.

Kompetence komunikativní

Žák dokáže své myšlenky a názory jasně formulovat. Vyjadřuje se ústně i v písemném projevu jasně a kultivovaně. Rozumí komunikaci v nejrůznějších jejích podobách, jako jsou například texty, obrazové materiály, zvukové záznamy, komunikační technologie a gesta. Využívá je v jeho prospěch, tvořivě na ně reaguje. Snadno porozumí komunikaci mezi lidmi, zapojuje se do dialogů, vnáší vlastní názor. Užívá komunikačních a informačních prostředků pro komunikaci s okolím. Těchto získaných dovedností využívá ve vztahu s okolními lidmi.

Kompetence sociální a personální

Cílem této kompetence je, aby byl žák schopen podílet se na příjemném prostředí v týmu, dokázal snadno spolupracovat ve skupině a společně

s ostatními se podílí na vytváření pravidel společné práce. Je si vědom své úlohy v kolektivu a snaží se o co nejlepší výsledky společného snažení. S lidmi dokáže jednat ohleduplně a s úctou, spolupodílí se na vytváření dobrých mezilidských vztahů, umí v případě potřeby pomoci nebo o ni sám požádat. Efektivně spolupracuje s ostatními, váží si názoru druhých lidí, a snaží se z jejich jednání vzít poučení. Vytváří si zdravé sebevědomí, které podporuje jeho rozvoj. Za své jednání se cítí být zodpovědný, a proto se chová tak, aby dosáhl spokojenosti se sebou samým.

Kompetence občanské

Žák je v tomto ohledu schopen se vcítit do druhých lidí, chápe základní principy, na nichž jsou založeny společenské normy a zákony, je si plně vědom svých práv a povinností nejen ve škole, ale i v běžném životě. Krizové situace, kdy jde například o lidský život, řeší s rozvahou a zodpovědností, poskytne pomoc. Respektuje hodnoty a přesvědčení ostatních lidí. Chrání tradice a kulturní a historické dědictví. Kladně se staví ke kultuře a sportu. Respektuje a chápe hlavní myšlenky ekologického rázu, snaží se chovat tak, aby podporoval ochranu zdraví a trvale udržitelný rozvoj společnosti.

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání je žák schopen přistupovat k pracovním výsledkům vzhledem k jejich kvalitě, hospodárnosti a funkčnosti. Přitom dokáže myslet na své i zdraví ostatních, na ochranu před případným poškozením životního prostředí, kulturních památek i společenských hodnot. Aplikuje své poznatky a dovednosti z jiných vzdělávacích oblastí v rámci svého rozvoje a přípravy na budoucí povolání. Má základní orientaci o podnikatelské činnosti, chápe podstatu, vnímá cíl i riziko podnikání.²⁰

---

²⁰ *Dokumenty RVP* [online]. [cit. 10. 3. 2011]. Metodický portál RVP, 2009-2011. Dostupné z:

http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf, s. 14-17

4.1.3 Vzdělávací oblasti

V RVP je obsah základního vzdělávání rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí.

Každá oblast je zastoupena jedním nebo více obsahově příbuznými obory.

- **Jazyk a jazyková komunikace** (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
- **Matematika a její aplikace** (*Matematika a její aplikace*)
- **Informační a komunikační technologie** (*Informační a komunikační technologie*)
- **Člověk a jeho svět** (*Člověk a jeho svět*)
- **Člověk a společnost** (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- **Člověk a příroda** (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- **Umění a kultura** (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- **Člověk a zdraví** (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- **Člověk a svět práce** (*Člověk a svět práce*)

Vzdělávací obsah jednotlivých oborů si každá konkrétní škola rozdělí do vyučovacích předmětů, a dále je rozpracuje tak, aby žáci mohli dosahovat klíčových kompetencí.²¹

4.1.4 Průřezová témata

Aktuální problémy současného světa jsou v RVP zastoupeny v podobě průřezových témat. Žákům pomáhají především v lepší orientaci a rozvíjení jejich postojů a hodnot. Obsah průřezových témat je rozpracován do tematických okruhů, které procházejí vzdělávacími oblastmi a propojují vzdělávací obsahy a obory. V každém ročníku nemusí být vždy zastoupena všechna průřezová témata, ale musí být nabídnuty všechny okruhy témat během základního vzdělávání.

Vymezení průřezových témat:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana

---

²¹ *Dokumenty RVP* [online]. [cit. 10. 3. 2011]. Metodický portál RVP, 2009-2011. Dostupné z:

http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf, s. 18

- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Enviromentální výchova
- Mediální výchova

Věnovat se zde podrobněji budu pouze průřezovému tématu Mediální výchova, neboť úzce souvisí s tématem mé práce - zařazování médií do výuky na základních školách.

4.1.4.1 Mediální výchova

Mediální výchova na základních školách nabízí žákům základní poznatky a dovednosti, které se týkají především mediální komunikace a vlastní práci s médii. V dnešní době hrají média v životě jedince velmi významnou roli. Důležitou funkci mají na kvalitu života, na orientaci ve světě a ovlivňují i životní styl. Je velmi důležité umět správně zpracovat podněty, které přicházejí z okolního světa prostřednictvím médií, neboť ne vždy mají tyto informace stejný charakter. V mnoha případech nabízejí sdělení, která mají manipulativní charakter. Dovednosti, které by zaručovaly správnou orientaci při interpretaci a vyhodnocování sdělení, vyžadují jistě značnou připravenost z předchozí zkušenosti.

Mediální výchova má za úkol žáka vybavit základními znalostmi v oblasti komunikace a práce s médii. Jedinec by měl být schopen posoudit komunikační záměr příslušného média, jeho věrohodnost sdělení. Je si vědom toho, jakou roli hrají média ve společenském životě, umí správně volit různých druhů k naplnění potřeb dle situace - získávání informací, vyplnění volného času nebo k zábavě.

Průřezové téma napomáhá k rozvoji žákovy osobnosti v mnoha směrech. Mediální výchova obohacuje o nové poznatky, dovednosti a schopnosti. Rozvíjí osobnost v oblasti hodnot a postojů. U jedince se rozvíjí schopnost kriticky odstupovat od mediálního obsahu sdělení, které správně analyzuje. Snaží se využívat těchto prostředků jako zdroje informací a zábavy, rozvíjí své komunikační schopnosti v psaném i mluveném projevu. Získává představu o tom, jak správně tvořit mediální obsahy různých typů sdělení (např. zpravodajství). Uvědomuje si možnosti svobodného projevu vlastních

postojů, za který je zodpovědný. Je citlivější vůči předsudkům a stereotypům, které se v mediálních sděleních často objevují.

V mediální výchově se rozlišují dva typy tematických okruhů. Jsou to okruhy receptivních činností a tematické okruhy produktivních činností.

Tematické okruhy receptivních činností:

- **kritické čtení a vnímání mediálních sdělení** – jedná se především o rozlišení účelnosti sdělení (informativní nebo zábavní charakter), kritický přístup k reklamě a zpravodajství;
- **interpretace vztahu mediálních sdělení a reality** – základní dovednost umět rozlišit realitu zobrazovanou médii prostřednictvím stereotypů, jako příklad reality;
- **stavba mediálních sdělení** – základní pravidla, která jsou uplatňována při tvorbě zpravodajství, výběr sdělení, která jsou prezentována v časopisech pro dospívající;
- **vnímání autora mediálních sdělení** – především výběr slov, obrazového a zvukového materiálu a jejich uplatnění z hlediska záměru;
- **fungování a vliv médií ve společnosti** – orientace v oblasti působení médií na jedince a společnost na poli kulturním, politickém a v životě jednotlivce;

Tematické okruhy produktivních činností:

- **tvorba mediálního sdělení** – vlastní tvorba mediálního sdělení (školní časopis, rozhlas, internet, televize) za pomoci technologického zařízení s vhodným výběrem výrazových prostředků;
- **práce v realizačním týmu** – schopnost pracovat v týmu, stanovit pravidla a podmínky pro tvorbu, zodpovědnost za přidělené úkoly;²²

Z mého pohledu je význam Mediální výchovy nezanedbatelný. Připomeňme si z historie, jaký neblahý vliv měla například média v Německu

---

²² *Dokumenty RVP* [online]. [cit. 10. 3. 2011]. Metodický portál RVP, 2009-2011. Dostupné z:

http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf, s. 101-103

za II. světové války tzv. goebbelsovské propagandy. Tam se tehdy poprvé začaly projevovat snahy o rozvoj mediální výchovy. Německý národ klade velký důraz na samostatný obor mediální pedagogika, který rozvíjí metody mediální výchovy, a vede dokonce výzkum, který se zabývá vlivem médií na psychiku dětí a dospívající mládeže²³. Pro mladé dospívající lidi je velmi důležité, aby se dokázali orientovat ve světě, který je přesycen různými sděleními s různým obsahem, který bývá často manipulativní. Nezbytné pro jejich budoucí osobní i profesní život je také dovednost ovládání těchto prostředků, protože se s nimi budou setkávat každý den. Mediální výchova se snaží v tomto ohledu nabídnout žákovi během jeho povinné školní docházky základní principy mediálního světa.

---

²³ Mičienka, M., Jiráček, J. a kol.: Základy mediální výchovy. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 10. ISBN 978-80-7367-315-4.

5 MÉDIA JAKO DIDAKTICKÉ PROSTŘEDKY PŘI VÝUCE

Moderní didaktické prostředky

Stále častěji se v dnešní době pedagogové zařazují do své výuky média jako didaktické prostředky. Obecně můžeme didaktickými pomůckami nazvat vše, co zajišťuje větší efektivitu v průběhu vyučovacího procesu a napomáhá plnit a dosahovat stanovených cílů ve vzdělání a ve výchově. Jsou navzájem propojeny s obsahem vzdělávání, vyučovacími metodami a organizačními formami.

V každé době můžeme sledovat nějaké didaktické pomůcky, ty se však s ohledem rozvoje vědy a kultury a společenského dění mění a rozvíjejí. Mezi moderní didaktické prostředky dnes zařazujeme takové, které fungují na principech moderních technologií. Jedná se především o televizi, rozhlas, počítače, internet, video nahrávky, audio nahrávky, novější záznamy na DVD a CD. Tato média mají v dnešním procesu vyučování stále větší úlohu, neboť bývají součástí hodin téměř každého učitele. On je tím, kdo uvažuje z hlediska pedagogického o využití konkrétního média jako didaktického prostředku. Jejich zařazováním do výuky se proces vyučování stává tvořivější.

Je ovšem důležité zamyslet se také nad otázkou využití médií ve škole i mimo ni. Může se stát, že pro žáka přestane být televizní či počítačová názornost přínosná. Děti a mládež se denně setkávají s televizí a počítači, vyplňují tím svůj volný čas na úkor jiných činností. Stále častěji je opomíjeno klasické čtení knih, které nahrazuje pasivní sledování televizních pořadů nebo filmů, protože to není náročné tak, jako soustředění při jiné náročnější intelektuálně zaměřené činnosti. U počítačů tráví děti stále více času, tyto činnosti pak vedou k izolovanosti od svého okolí, poznatky a informace mají

pouze zprostředkované. Učitel by proto měl zvolit takovou cestu, která by vedla žáka cestou objevování, tvořivosti, a přitom projevoval vlastní aktivitu.²⁴

Při uplatňování interaktivních systémů Y. Bertrand označuje základní obecné principy uspořádání hypermediálního prostředí, jsou to:

- *„Rozmanitost interakcí – žák má možnost zpětné vazby, mezi ním a počítačem probíhá oboustranná komunikace - kladení otázek, hodnocení jeho výkonů*
- *Pružný systém programových kurzů umožňuje řídit multimediální a interaktivní zdroje*
- *Kooperativní výuka je umožněná spolupráce mezi učitelem a žákem, mezi žáky navzájem*
- *Multimediální prezentace informací informace jsou podávány formou tradičních textů, audio - video ukázek, požádá - li žák o vysvětlení, obdrží informace verbálně, pomocí ilustrace, tištěného záznamu nebo prostřednictvím obrazovky.*“²⁵

5.1 Využití počítačové technologie

Obecně můžeme říci, že počítačové technologie je možné využívat v různých oblastech lidské činnosti. Pod samotným pojmem počítač si řada lidí v okamžiku představí pouze osobní počítač – PC a notebook. Když se zamyslíme, zjistíme, že pod tímto pojmem se nachází mnoho nejrůznějších věcí, které pracují na základě využití počítače. Počítač je jakýmsi nástrojem, který usnadňuje přenos sdělení. Vzhledem k tomu, že téměř každá technická pomůcka ve vyučování je podporována právě počítačovou technologií, rozhodla jsem se jako první didaktický prostředek představit právě počítač.

Počítač se skládá ze dvou hlavních částí, je to **hardware a software**. První označení vystihuje technické vybavení počítače, tedy to, co je hmatatelné - fyzické. Software představuje programové vybavení. Vyjmenuji nyní prvky

---

²⁴ Skalková, J.: *Pedagogika a výzvy nové doby*. Brno: Paido, 2004, s. 137. ISBN 80-7315-060-3.

²⁵ Tamtéž, s. 141

obsažené v počítači, které jsou hlavním důvodem užívání tohoto prostředku ve výuce:

- grafická karta - dokáže vytvořit obraz, který se zobrazí na monitoru
- zvuková karta - vytváří signál, který reproduktor změní na zvuk
- síťová karta - umí zprostředkovat připojení k počítačové síti

Pomocí propojení počítačových sítí je umožněno využívat celosvětovou síť **INTERNET**.

Využitím počítače lze tedy zprostředkovat média, aniž bychom je museli užít v jejich původní podobě. Mám na mysli především média, která jsou přenášena prostřednictvím internetu v podobě on - line. Zařadit do této kategorie můžeme on - line televizní a rozhlasová vysílání, denní tisk a časopisy. Počítač v dnešní době usnadňuje mnoha lidem běžný život. Informace získané pomocí počítačové technologie jsou mnohem rychlejší a pro řadu lidí velmi dostupným zdrojem. Tato možnost však skýtá i mnohá úskalí. Užívání ve větší míře nevede k prospěšnému obohacování o nové poznatky, ale spíše vede k izolovanosti samotného uživatele. Dost často se stává, že především mladí lidé tráví spoustu volného času na internetu využíváním sociálních sítí na úkor setkávání se tváří v tvář. Časté a dlouhodobé sledování televize zase vede k pasivnímu získávání informací, často velmi zbytečných, které velmi malým nebo žádným způsobem nepodněcuje k dalšímu zamyšlení v souvislostech nad problémem. Ve škole je proto velmi důležité, aby učitel volil takové metody a formy výuky, aby se stala média prostředkem, která zajistí hypermediální prezentaci poznatků a větší interaktivitu v hodinách.

5.1.1 Přínos počítačů ve škole

Zajímavé a přitažlivé prostředí, které mají děti rády

Počítačové programy jsou nakloněny zejména individualitám žáků. Každý jedinec má jiné dispozice k tomu, aby byl ve škole úspěšný. Každý z nás se učí jiným způsobem a odlišným tempem. Není jednoduché, látku přizpůsobit každému žákovi zvlášť. Počítač nabídne práci rychlostí takovou, která bude vyhovovat potřebám konkrétního jedince. V programu se žák smí vracet zpět, žádá se po něm vysvětlení. V případě potřeby může začít nebo ukončit činnost

v různém místě, poskytuje mu zpětnou vazbu. Děti mají možnost přemýšlet o problému a nemusejí se obávat, že jejich teoriím se někteří žáci budou vysmívat. Ti, kteří mají problém například s písemným projevem, mají možnost vytvořit bezchybný a úhledný text, který jim upraví program k tomu určený. K úspěchům ve škole pomůže žákům i nadšení, které mají při práci s počítačem, učení se pro ně stává aktivnější a atraktivnější. Je velmi přínosné žáky nechat pracovat s materiály a encyklopediemi v tištěné podobě na CD - ROM, jsou zde pohyblivé obrázky doplněné zvukovým doprovodem a rychleji zde najdou informace, které potřebují. Prohlubuje to vztah k tištěným publikacím, neboť je zde ukázka toho, jak snadno lze vytvořit a upravit text, který obohatíme o obrazový materiál. Nemusíme se přitom obávat, že děti zanevrou na knihy, protože číst rozsáhlé dokumenty v elektronické podobě je velmi náročné, a někomu může vadit i to, že čte jen to, co je v okně na obrazovce.

Příležitosti pro všechny ve všem

Ve škole je velmi důležitá motivace, každý pedagog by se měl snažit, aby tím nejvhodnějším způsobem přispěl k zájmu dětí o učivo. Počítač je jednou z možností, jak motivovat i žáky, kteří nebyli doposud svými výsledky tak úspěšní jako jejich spolužáci. V písemném projevu mají možnost si v textovém editoru spustit kontrolu jejich pravopisu a upravit písmo. Text bude poté rovnocenný s texty těch ostatních. V lepším případě se dokonce může ukázat, že žák, který nevynikal v oblasti, které se dané učivo týká, ovládá manipulaci s počítačovým programem mnohem efektivněji, účelněji a šikovněji než ostatní. Úspěch ho bude motivovat při další práci a posílí to jeho důvěru v sebe sama. Metody počítačových programů pomáhají i dětem se specifickými poruchami učení. Lepší dovednost ve čtení si pak mohou zdokonalit dyslektici, operace v matematice dyskalkulici.

Rychlý a bohatý přístup k informacím

Po celém světě lidé shromažďují poznatky dnes již běžně prostřednictvím počítače. Měli bychom dbát na práci k získávání těchto informací. Data jsou prezentována v grafické podobě, objevují se grafy, obrázky tištěný text,

schémata. Je proto zapotřebí žáky seznamovat s takto upravovanými dokumenty, a učit je zpracovávat myšlenky v této podobě.

Prostor pro rozvíjení myšlení

Tvůrčí práce založená na počítačových technologiích rozvíjí myšlení u žáků. Při realizaci musí neustále přemýšlet nad tím, jakým způsobem uskuteční následné krok k tomu, aby dosáhl svých představ. V případě špatného výsledku bádá nad tím, kde udělal chybu, a snaží se opakovat akci, která by vedla k lepším závěrům.²⁶

Začleňování informačních technologií do vzdělávání

Počítače byly ve výuce dříve využívány pouze k vytváření nových programů pro počítače, jejich uživateli byli převážně vysokoškolští pedagogové a jejich studenti matematicko - přírodovědných oborů. V okamžiku, kdy se stávaly počítače snadnější pro obsluhu a použitelné i v jiných oborech, začali pronikat mnohem víc do každodenního života základních škol.

Učitelé využívají počítače a počítačové programy k:

- testování žáků
- k napodobování a vytváření poznatků
- přípravě učebních materiálů
- zpracování dat a řešení problémů žáky
- rychlému získání informací
- učení v počítačových sítích

V ideální škole je samozřejmostí v rámci počítačové výbavy:

- počítačová síť
- počítačová učebna
- připojení k Internetu
- počítače pro žáky k použití i po výuce
- možnost využívání počítačů ve školní družině
- projekční zařízení - v ideálním případě - INTERAKTIVNÍ TABULE

---

²⁶ Černochová, M., Komrská T., Novák, J.: Využití počítače při vyučování. Praha: Portál, 1998, s. 10-12. ISBN80-7178-272-6.

- informační technolog zajišťující technický servis

Rozdíl mezi výukou v počítačové učebně a využitím jednoho počítače ve třídě

V učebně, kterou spravuje pověřený učitel - zejména pak pedagog informatiky, nebo správce, mohou při výuce nastat technické problémy, s kterými učitel, který je zde pouze na „návštěvě“, nepočítal. Z vlastní zkušenosti, kterou jsem získala na základní škole při výkonu mé souvislé praxe, mohu potvrdit, že je velmi nepříjemné setkat se s nečekanými zádrhly, které nastanou v případě, kdy učitel není řádně seznámen s vybavením počítačové učebny, nebo není dostatečně proškolen užíváním techniky, kterou škola disponuje. Nejenže takovýto problém zkrátí hodinu, nabourá celý učitelův plán, ale v horším případě může dojít k situaci, kdy nedostatky pedagoga v tomto směru využijí žáci v negativním slova smyslu ve svůj prospěch. V počítačových učebnách se již nevyučují pouze předměty ICT - informační technologie, využívat je nyní mohou učitelé všech aprobací. Nacvičují a procvičují se zde probírané látky pomocí konkrétních programů. Děti si zde prověřují své znalosti nejrozličnějšími druhy testů, opakují učivo pomocí výukových programů nebo vyhledávají informace v encyklopediích a na Internetu.

Mělo by být samozřejmostí vlastnit v každé třídě počítač. Při své praxi jsem se setkala s vybaveností pěti různých základních škol. Počítač ve třídách, ve kterých jsem v tu dobu učila (10/2009 - 5/2010) neměla žádná třída. Na všech školách byla minimálně jedna počítačová učebna, na třech z nich byla učebna s interaktivní tabulí. Na základní škole v místě bydliště, ve které jsem plnila souvislou praxi, byla jedna počítačová učebna a jeden notebook s možností připojení projekce. V té době měly všechny základní školy v Liberci, na kterých jsem působila v kabinetech pedagogů počítač s přístupem na Internet. Ve škole v místě bydliště, neměl počítač ve svém kabinetu žádný z pedagogů. Někteří si nosili pouze svůj osobní notebook do hodin. Důvodem byly zcela jistě finanční prostředky a zázemí zmiňovaných škol.

Ne vždy je potřeba, aby celou hodinu pracovali všichni žáci na počítači. Stačí jeden, na kterém mohou všichni prostřednictvím projekce sledovat výklad učiva společně s ukázkami, vyhledanými informacemi z encyklopedií,

Internetu aj. V hodinách je možné využívat počítač i k didaktickým hrám, zde je posílena zejména paměť, a důraz je kladen i na postřeh. Počítač, který projektuje obraz, může pedagog zařadit do všech fází výuky:

- **při výkladu** - moderní, velmi názorná a oblíbená je nyní mezi pedagogy prezentace prostřednictvím Power - point, zpracovaná látka s vyhledanými daty v textových, grafických nebo tabulkových editorech
- **při zkoušení žáků**
- **při procvičování a opakování učební látky** (hry s celou třídou, práce ve skupinách)

5.1.2 Počítačové programy pro výuku

Počítačových programů nabízených školám je velká spousta. Konkrétní učitel si musí sám vybrat program, který je adekvátní jeho předmětové aprobaci. Výukový program je konkrétní software určený k využití při výuce, a měl by plnit alespoň jednu z těchto výchovných tendencí: **motivaci, uvedení do problematiky učiva, upevnění osvojených vědomostí a dovedností a kontrolu těchto získaných poznatků.**

Na základě rozborů několika desítek domácích i zahraničních výukových programů můžeme tyto software řadit z různých hledisek:

- **z pohledu interaktivity** - interaktivní programy nebo programy bez jakýchkoli prvků interaktivity (interaktivita je vlastnost, která spočívá v aktivním zapojení jedince v průběhu vzdělávacího procesu, který může zároveň ovlivňovat)

- **podle stupně vzdělávání**

- mateřské
- základní vzdělávání
- střední školy
- vysoké školy

- **podle možností poskytování zpětné vazby**

- s využitím zpětné vazby
- bez využití zpětné vazby

Zpětná vazba se ve výukových programech vyskytuje při ověřování osvojených poznatků a dovedností - tedy při plnění úkolů a testů. Řada programů takovou funkci však nemá, žák tedy nemá možnost ujistit se, zda postupuje při řešení a pochopení problému správně.

- **podle druhu vzdělávání**

- pro školní výuku
- samostudium

- **podle užití v režimu**

- off - line (instalace přímo v počítači nebo serveru školy)
- off - line s on - line podporou (instalace ve vzdáleném serveru s využitím internetu)
- on - line (software v počítači a informace se sdílí online přes internet)

- **podle množství uživatelů**

- monouživatelský
- víceuživatelský

Je možné, že jeden výukový program sdílí více uživatelů. Počítač může sdílet více uživatelů a střídavě tak například odpovídat na otázky testu, a přitom se každému bude test vyhodnocovat zvlášť. Program je také možné sdílet pomocí místní sítě nebo internetu. Víceuživatelský program rozvíjí schopnost spolupráce a vztahy mezi žáky navzájem.

- **podle tematického rozsahu**

- monotematický
- polytematický

Pokud jde o program, který je tvořen více než jedním tématem, je vhodné, aby měl nějaké zřetelné vnitřní uspořádání.

- **podle možnosti vnímání**

- vizuální
- audiovizuální

Program, který je obohacen o zvukovou složku se zdá být efektivnější z hlediska jeho atraktivity pro uživatele. Zapojuje se tedy nejen zrak ale i sluch.

- **podle jazykového užití**

- jednojazyčný

- vícejazyčný

Přednost se dává spíše programům v mateřském jazyce, vícejazyčné programy jsou však výhodnější v rozvíjení schopnosti cizího jazyka.

- **dle verze**

- plná verze

- omezená - demo verze

Rozdíl je pouze v tom, že omezená verze slouží převážně k ozkoušení programu před zakoupením, kde jsou záměrně některé úkony nefunkční.

- **podle počtu didaktických funkcí**

- pouze s jednou funkcí (motivační, výkladovou, upevňující, ověřovací)

- polyfunkční (zastávající několik funkcí současně)

- **podle předmětového zaměření**

- předmětově zaměřený (na konkrétní předmět)

- bez předmětového zaměření

Programy jsou spíše předmětově zaměřeny.

Programy je nutné volit s ohledem na *výukové cíle, věkovou skupinu žáků, schopnosti učitele začleňovat je do výuky a podmínky provedení*.²⁷

Důležitý je také výběr příslušných programů, na trhu je široká nabídka převážně elektronických učebnic, pedagogové příslušných oborů by měli zvážit využití a především přínos do procesu výuky.

5.1.3 Didaktické hry

Hra jako taková by měla přinášet radost a relaxaci, odehrává se mezi jedincem nebo více lidmi. Při hře s didaktickým záměrem by zároveň měla osobnost rozvíjet po stránce smyslové a znalostní.

---

²⁷ Dostál, J.: Výukový software a počítačové hry-NÁSTROJE MODERNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ. Časopis pro technickou a informační výchovu[online]. 2009 [cit. 11. 3. 2011]
Dostupné na: http://www.jtie.upol.cz/clanky_1_2009/dostal.pdf, s. 24-27

Počítačové hry se s rozvojem a dostupností počítačové technologie rozšířila mezi dětmi. Dříve se hry objevovaly ve špatném grafickém provedení a ve většině případů bez jakéhokoli zvukového doprovodu. Hry se odehrávají v neskutečném světě, kde hráč vstupuje do prostředí pomocí nějaké složky počítače - většinou klávesnice, myši nebo joysticku apod. Cílem hráče je ovlivnit průběh herního procesu, plní co nejlépe stanovené cíle. Podle typu plnění cílů se začaly označovat herní žánry - strategie, hra na hrdiny aj. Přínosný vliv těchto her je pouze v případě, že dítě získává nějaké znalosti, například dítě žijící ve městě poznává přírodu ve hře zaměřené na tuto tematiku. Obecně lze říci, že hra s výchovným nebo vzdělávacím cílem je hrou didaktickou, dítě rozvíjí schopnost strategického myšlení, tvořivosti a počítačové gramotnosti. Tyto hry jsou využívány spíše než ve škole v zájmových kroužcích.

„Didaktická počítačová hra je software umožňující zábavnou formou navozovat činnosti zaměřené na rozvoj osobnosti jedince.“²⁸

Pro potřeby výuky občanské výchovy může posloužit on - line výuková hra Simulace Evropa 2045, celá akce probíhá pod záštitou Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Jde o projekt vzdělávací počítačové simulace určený především pro střední školy (dle mého názoru vhodné i pro ročníky 8. a 9. tříd II. st. ZŠ) jako doplňující pomůcka pro výuku občanské výchovy a základů společenských věd. V této hře se jedná o napodobování chodu EU, žáci jsou zde v roli představitelů členských států, rozhodují v důležitých otázkách politických, ekonomických, geografických a mezinárodních vztazích při vymýšlení různých strategií při řešení problémů, zde získávají konkrétní informace z těchto oblastí, a kromě toho jsou obohacováni o dovednosti z oblasti informační gramotnosti, kritického myšlení, aj.²⁹

---

²⁸ Dostál, J.: *Výukový software a počítačové hry - NÁSTROJE MODERNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ*. Časopis pro technickou a informační výchovu[online].1/2009. [cit. 11. 3. 2011] ISSN 1803-537X. Dostupné na: http://www.jtie.upol.cz/clanky_1_2009/dostal.pdf, s. 27

²⁹ www.zkola.cz, Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje.[online]. 2008 [cit. 2008-4-24]. Dostupné z: <http://www.zkola.cz/zkedu/pedagogictipracovnici/kabinetspolecenskychvedaumeni/metodicke materialyvyukoveprogramy/vyukovematerialyzobcanskehoaspolecenskovednihozakladu/26691.aspx>

Hru je možné vyzkoušet po přihlášení do systému na webu:
<http://www.evropa2045.cz/student.php>

5.1.4 Elektronická pošta

Každý, kdo pracuje v připojení k síti, může využívat elektronickou poštu → e - mail. V dnešní době je zcela běžné pedagogem zadat úlohu, kterou má žák za úkol přeposlat vyučujícímu ke kontrole. Výhodou elektronické pošty je především **rychlost, časovou neomezeností** (poštu si můžeme prohlédnout kdykoli, vše se uchovává ve schránce), **cenou** (schránka je zdarma, platí se pouze připojení k síti), **elektronickou podobou** (s dokumenty je možné pracovat), **lokací došlé pošty** (poštu si můžeme vybrat kdekoli, kde je možnost připojení k síti, z kteréhokoli počítače).³⁰

5.2 Internet

Již v době, kdy začaly vznikat první počítače, byla snaha je nějakým způsobem propojit. Přispěla k tomu potřeba urychlit matematické výpočty americké vlády v oborech, které souvisely s rozvojem vědy a techniky. Spojené státy byly po druhé světové válce technologicky nejvyspělejší, proto není divu, že se jim podařilo najít způsob, který by dokázal propojit počítače navzájem mezi sebou i na velkou vzdálenost. Nejprve se tento pokrok realizoval právě na amerických univerzitách a posléze byly výsledky výzkumu aplikovány ve vzdělávacích institucích a ostatních neobchodních organizací na celém světě. Na začátku 90. let 20. století byly takto propojeny vědecké instituce, vysoké školy a knihovny po celém světě. V té době však nebylo snadné se z internetu dozvědět tolik informací jako dnes. Vše bylo mnohem složitější a data byl schopný získat pouze ten, který danému oboru, ve kterém informace hledal, rozuměl na výbornou. Dnes již není problém vyhledat téměř cokoli kýmkoli. Mezi dalším, co bylo potřeba, kromě propojení počítačů, byla příprava realizace spojování textových dokumentů. Hypertext, kterým se označuje nelineární text, je takový,

---

³⁰ Černochová, M., Komrská T., Novák, J.: Využití počítače při vyučování. Praha: Portál, 1998, s. 55-56. ISBN80-7178-272-6.

který odkazuje i na jiné informace, usnadňuje snadné publikování a vyhledávání informací, jeho nejrozšířenější a nejznámější podobou je World Wide Web. Tato služba je nyní na vysoké úrovni a splňuje veškeré požadavky na hypermediální programy. Původním záměrem internetu bylo vytvoření světové encyklopedie, kde by byly pouze věrohodné a smysluplné informace, avšak s užitím v komerčním světě se zanedlouho zahltila tato síť i nevyžádanou poštou - spam, reklamami, pornografií a dalšími. Internet se stal místem svobodné publikace a projevu. Je možné komunikovat s kýmkoli na jakémkoli místě planety pomocí nejrůznějších programů - elektronické pošty, elektronického telefonování - přes službu Skype, chat aj. Využití internetu ve výuce je velmi složitou didaktickou otázkou. Pedagog je v tomto směru nepostradatelný, to on je ten, který vede a vhodně motivuje, aby byl sběr informací a dat žákovi ku prospěchu, a rozvíjel jeho schopnosti a dovednosti po všech stránkách.

5.2.1 Role internetu ve vzdělávání

Zdroj informací

Internet plní ve vzdělávání mnoho funkcí, my si nyní představíme internet jako zdroj cenných informací. Pro pedagoga je internet studnice nápadů, kterou může využít asi v každém předmětu. Jistě zde najde mnoho tipů na případné kulturní akce, které by mohly být přínosné v rámci jeho předmětové aproby, může zde najít mnoho serverů zabývajících se pedagogickou problematikou, organizace zabývající se různými školeními, internet je také zdrojem elektronické podoby denních tisků - najde zde čerstvé zprávy z domova i ze zahraničí, které může následně využít například v hodinách občanské výchovy, kterou v ten den učí.

Většina z nás má již dnes své oblíbené webové adresy, které si pamatuje z paměti, někdy se ovšem může stát, že člověk potřebuje najít rychle nějakou zajímavost, kterou by rád objasnil v hodině, jenže neví přesně, jak se adresa jmenuje, popřípadě ji nezná vůbec. V takovém případě jsou na internetu k dispozici **fulltextové vyhledávače**, které uchovávají v paměti množství www stránek, které se dají později vyhledat pomocí **klíčového slova** popř. **frází**.

V dnešní době u nás patří k nejvyhledávanějším vyhledávačům Google (<http://www.google.cz/>), Seznam (<http://www.seznam.cz/>), Centrum (<http://www.centrum.cz/>) aj. Tyto servery poskytují zároveň bezplatné užívání elektronických poštovních schránek. Velmi důležité při práci s vyhledávačem je také dovednost blíže specifikovat to, co momentálně hledáme, a naopak co vůbec nehledáme, abychom dospěli co možná nejrychleji k požadovanému cíli. Dále musíme umět odhadnout, co je a co není relevantní zdroj informací. V případě, že chce dát pedagog tip svým žákům, měl by se nejprve seznámit podrobně se stránkou, kterou jim chce nabídnout, a podrobit ji určitému vyhodnocení. Jinou váhu mají samozřejmě oficiální weby různých organizací a institucí a odlišnou osobní stránky neznámých lidí. Měli bychom dbát zejména těchto kritérií - informace o autorovi, důvod publikování (online časopis, zpráva aj.), druh organizace, stáří publikace. Učitel by se měl v zájmu žáků zaměřit také na vlastnosti případného textu, dovednosti, které jsou potřeba k zjištění konkrétních informací, vyžadují určité dovednosti, kterými nemusí disponovat všichni ve třídě, jedná se o náročnost textu, dovednost orientovat se v tématu, možnosti použití cizího jazyka. Žáci by měli být schopni informace zpracovat a přeměnit je na vědomosti, vytvořit z nich určité souvislosti, které potažmo mohou prezentovat před celou třídou, aniž by text pouze přečetli. Je také nanejvýš důležité, aby učitel svým žákům podrobněji vysvětlil otázku autorských práv, které se váží k publikování na internetu. Žáci mají většinou tendence najít konkrétní text nebo obrázek, stáhnout ho například do textového editoru, graficky upravit a takto vytištěný dokument předat učiteli jako hotové dílo, vypracované vlastním úsilím. V tomto případě by se jednalo o plagiátorství, které není zákonné, a žáci by měli být v tomto směru řádně poučeni a seznámeni s možnostmi, které těmto krokům předcházejí.³¹ Jak správně citovat je možné najít například na stránkách: <http://www.boldis.cz/citace/citace.html>.

Mezi nejoblíbenější zdroj vyhledávaných informací mládeže v dnešní době patří zcela jistě **WIKIPEDIA**. Wikipedia je známa jako encyklopedie,

---

³¹ Brdička, B.: Role internetu ve vzdělávání. Kladno: AISIS, 2003, s. 18-34. ISBN80-239-0106-0.

kteřá se řadí mezi jednu z největších multijazyčných encyklopedií na internetu. Na začátku bylo možné přispívat do této encyklopedie pouze odborníky, později byl přístup úpravy a vkládání článků umožněn i běžným uživatelům. Encyklopedie disponuje 250 jazykovými verzemi, přitom největším podílem přispívání se těší anglická verze. Do Wikipedie může přispívat takřka každý, to znamená, že počet příspěvků rychle narůstá, a obsah se tak velmi rozšiřuje. Je také možné tyto příspěvky dodatečně někým jiným upravit nebo smazat. Může se stát, že se zde objeví úmyslné škody ze strany vtipálků, které texty mažou, upravují a vkládají mylné informace. Většinou se tyto nežádané akce vrací po určité době zpět do původního znění. Za kvalitu článků se však nelze zaručit. Přeci jen do této encyklopedie může přispívat každý, a úroveň různých příspěvků je tedy logicky různá.³²

Prostředek komunikace

Další možností internetu je schopnost komunikace. Prostřednictvím této sítě je možné vzájemně komunikovat mezi uživateli. Mezi jednou z prvních možností jak komunikovat byla **elektronická pošta**. Schránku se svou e - mailovou adresou může získat každý zdarma na neomezenou dobu, kdo se zaregistruje na příslušném portálu, který si vybere, a který tuto službu poskytuje. V rámci školy takovouto schránku získávají zaměstnanci a žáci, kteří aktuálně konkrétní instituci navštěvují. Většina škol již vlastní své vlastní internetové stránky, a službu elektronické pošty poskytují zcela běžně. Ve škole se s užitím elektronické služby setkáme nejčastěji ve spojitosti s výukou informačních technologií nebo v kterémkoli jiném předmětu, kde je potřeba komunikovat přes tuto službu. Mnoho učitelů již dnes službu užívá ke komunikaci s žáky zcela běžně při plnění různých projektů, zadaných domácích úkolů, referátů aj. Je to nejrychlejší způsob, jak odevzdat práci ke kontrole, aniž bychom museli zvolit osobní kontakt. Zpětně pak žáci mohou obdržet stejně rychle připomínky pedagoga k takto odevzdané práci. Je samozřejmě nutné při vzájemné komunikaci prostřednictvím elektronické pošty dodržovat několik zásadních

---

³² Mašek, P.: Wikipedia online encyklopedie. SWMAG.CZ softwarový magazín [online]. [cit. 7. února 2008].

Dostupné na <http://www.swmag.cz/198/wikipedia-online-encyklopedie/>

pravidel (pravidla jsou víceméně obecná, nejen ve vztahu učitel→žák, žák→učitel, ale i uživatel→uživatel):

- zadat přesnou e - mailovou adresu dotyčného, kterému dokument odesíláme
- do kolonky PŘEDMĚT uvést klíčové slovo nebo frázi, která jasně vystihuje, co potřebujeme, žádáme, popř. o jaký dokument, který jsme vložili, se jedná
- je etické na začátku sdělení použít oslovení (Vážený pane/paní, popř. užit akademického titulu → Vážená paní magistro atd.)
- jasně a stručně formulovat sdělení
- užívat spisovná slova a spojení, volit vhodný slovník
- v žádném případě neužívat slova vulgární
- před odesláním e - mailu dodatečně zkontrolovat
- pravidelně kontrolovat poštu na adrese, kterou jsme zadali

Konference

Další možností využití služeb internetu je konference, je vhodná zejména v diskusi v cizím jazyce, ale zcela jistě by každý učitel našel vhodné uplatnění i pro kterýkoli jiný předmět. Cílem konference je diskuse na zvolené téma, probíhá na internetovém serveru, který má vlastní e - mailovou adresu s adresami všech účastníků.

Chat

Jiným druhem komunikace je chat, zde mohou účastníci komunikovat právě a teď, tzn. v reálném čase. Příprava takového chatu, který by byl ve výuce přínosem, je velmi obtížný, je možné ho využít například při řešení nějakého problému, do diskuse se tak mohou zapojit všichni a každý se tak může podílet při řešení dané situace. Problémem je však zařazení žáků, kteří se chovají pasivně a v rámci chatu se chovají pouze jako pozorovatelé, kteří čtou připomínky ostatních. Je také obtížné zabránit tomu, aby žáci v době diskuse, neprohlíželi i jiné aplikace, které v tomto případě slouží jako rušivý element. Chat je však přínosným, je - li plně řízen vedoucím, v tomto případě v kompetenci učitele, který zvolí vhodné téma diskuse, a dále kontroluje

a sleduje celý průběh s jeho aktivním zapojením do komunikace. Velmi vhodné je použít chat ve výuce v cizím jazyce, žáci jsou nuceni rychle reagovat s použitím slovní zásoby, kterou momentálně disponují.

Podpora studenta

Pro studenty je v dnešním světě internet převážně prostředkem spojení se svými kamarády. Mnoho mladých lidí užívá internet v první řadě kvůli komunikaci s okolím přes sociální sítě a chaty. Mezi dnes nejoblíbenější a nejužívanější sociální sítí patří bezpochyby FACEBOOK, zde mohou uživatelé komunikovat a sdílet mezi sebou různá multimediální data. Je to také zdroj informací v podobě elektronických encyklopedií, databází, on - line deníků aj. Je však velmi nutné, aby byl žák či student schopen vyhledávat a následně vyhodnocovat relevantní informace, které zdroj obsahuje. Zadává - li učitel nějaký úkol, který mají žáci vyhotovit s pomocí vyhledávání na internetu, měl by jim pedagog naznačit, kde mají hledat, je možné, že bez konkrétní nápovědy, by žáci pouze ztráceli čas při neúspěšném hledání v záplavě webových stránek. Při domácí a školní přípravě si žáci nerozšiřují vědomosti pouze v konkrétním předmětu, osvojují si také techniku vyhledávání informací na internetu, kde rozvíjí své dovednosti mediální gramotnosti, často se stává, že je nutné informace překládat z cizího jazyka do mateřského - nejčastěji z angličtiny do češtiny. Komunikaci s kamarádem na internetu mohou využít při řešení problému ve chvíli, kdy například vypracovávají referát, výtah, seminární práci, či nějakou prezentaci v programu jakou je Power Point aj. Opět ale zdůrazňuji, že při zadávání a vyhodnocování žákova úkolu je nutné, aby pedagog dbal pravidel při užívání různých zdrojů informací - zadávání uvedeného zdroje, významnost, kvalita a serióznost dostupného zdroje, podíl žákova úsilí na vypracování. S prací na internetu by se dle mého názoru měli tedy žáci setkávat pozvolna již od chvíle, kdy se naučí psát a číst, a to buď v zájmových kroužcích pod odborným vedením pedagoga, předmětech, ve kterých budou učitelé zařazovat práci s počítačem jako doplňkovou pomůcku při hodinách nebo domácí přípravě, nebo v samostatném předmětu, mediální výchova, kde by žáci základních škol měli získat základní orientaci při práci s médii.

Nástroj učitele

Při práci učitele plní v dnešní době internet nezastupitelnou úlohu. Nejenže z něj může čerpat informace, náměty jako motivace do hodin jeho výuky, může se aktivně zapojovat do zajímavých konferencí, být v kontaktu s kolegy nejen z České republiky a také může využívat různých portálů, které jsou věnovány pedagogům různých stupňů vzdělávání. U nás bychom mohli doporučit stránky ministerstva školství mládeže a tělovýchovy: <http://www.msmt.cz/>, kde najdeme vše o kurikulární reformě, tvoření ŠVP v rámci RVP ZV, důležité dokumenty, různé druhy sociálních a dotačních programů aj. Metodický portál RVP: <http://rvp.cz/>, kde mohou čerpat učitelé zkušenosti a inspiraci od svých kolegů, kteří sem přispívají. S informacemi z internetu mohou dále učitelé pracovat s pomocí hypermediálních učebních pomůcek.³³

WWW stránky využitelné v pedagogické praxi při výuce občanské výchovy

Na závěr zmíním některé zajímavé webové stránky, které mohou využít pedagogové a studenti při výuce občanské výchovy.

• <http://www.euroskop.cz/>

Tato webová stránka vznikla s pomocí Úřadu vlády České republiky, jehož součástí je útvar ministra pro evropské záležitosti. Hlavním cílem tohoto odboru je informovat širokou veřejnost o fungování EU a členství naší země v ní. Webové stránky jsou rozděleny do šesti sekcí: **Hlavní strana**, na které najdete základní informace o EU a členství ČR, **Euroknihovna**, která informuje o knižních titulech týkajících se EU, **Eurofon**, kde nalezneme telefonní číslo linky, kde jsou schopni nám zodpovědět základní informace týkající se EU, **Eurocentra**, zde nalezneme kompletní seznam center, které mají za úkol informovat širokou veřejnost o fungování EU prostřednictvím besed přednášek, publikací aj., **Kalendář akcí**, tady nalezneme aktuální plán akcí a poslední sekcí jsou **Granty**. Učitel má spoustu možností, jak využít tuto stránku ve svých hodinách, pro práci může zvolit různé organizační formy - práce jednotlivců, skupinová práce a užít různých metod, zde se nabízí práce

---

³³ Brdička, B.: Role internetu ve vzdělávání. Kladno: AISIS, 2003, s. 29-39. ISBN80-239-0106-0.

s textem, která dělá žákům nemalé problémy, především v oblasti vyhledávání důležitých informací a hlavních bodů, které jsou pilířem tématu.

Otázky týkající se chodu České republiky nám mohou pomoci zodpovědět weby:

- <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw>

Zde najdeme informace o Parlamentu České republiky a Poslanecké sněmovně.

- <http://www.senat.cz/>

Vše o Senátu Parlamentu České republiky.

- <http://www.vlada.cz/>

Vše o Vládě České republiky.

- <http://www.hrad.cz/>

Tato strana nám poskytne důležité informace o funkci prezidenta republiky, v sekci Prezident ČR se dozvíme vše o stávajícím prezidentovi, zde také můžeme rozkliknout podsekcí Kancelář prezidenta republiky, která je bohatým zdrojem informací o jejím chodu.

Občanská výchova zahrnuje mnoho okruhů, ve kterých by se měl každý člověk alespoň v jejich základních dílčích tématech orientovat. V oblasti filosofie může pedagogům vypomoci webová strana: <http://www.filosofie.cz/>, webovou stranu zabývající se otázkami víry najdeme na: <http://www.vira.cz/>, v oblasti psychologie: <http://www.portal.cz/pd/>, <http://psychologie.cz/>, v oblasti sociologie: [http://www.soc.cas.cz/departments/cz/4/42/Gender - sociologie.html](http://www.soc.cas.cz/departments/cz/4/42/Gender-sociologie.html), zde najdeme i jiné odkazy na webové stránky zabývající se sociologickými tématy. Zajímavou stránkou je také: <http://www.mediatvorive.cz/>, jedná se o projekt, který je financován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem České republiky a příspěvím rozpočtu Hlavního města Prahy. Úsilí tohoto projektu se zaměřuje hlavně na učitele, kterým pomáhá při realizaci tématu Mediální výchova, coby průřezového tématu, konkrétního předmětu a jako podpůrný prostředek a pomocník redakcí školních časopisů. Stránky jsou užitečné pro učitele, kteří chtějí získat rady, jak vhodně využívat média ve výuce, je zde mnoho ukázek praktických lekcí, které právě s médii pracují. Je zde i sekce Semináře,

poslední akce je zde však z června roku 2008, při příležitosti představení příručky Média tvořivě. Stránky jsem navštívila již několikrát za poslední dva roky, zdá se mi, že jsou stále ve stejném stavu, a nejsou často aktualizovány.

5.3 Hypermediální učební pomůcky, které vyžadují podporu počítačové technologie

Mezi hypermediální pomůcky řadíme digitální prostředky, které sdružují různé druhy dat, jako jsou: audio - video ukázky, text, obrázky, grafy, schémata, aj.

S různými učebními pomůckami se učitel setkává denně při své práci. Potřebuje je jako uživatel nebo se sám podílí na jejich vzniku. Je potřeba, aby veškeré prostředky, které pedagog zařadí do procesu výuky, byly v souladu se správnou metodikou, teprve pak mohou plnit efektivně funkci získávání poznatků a vědomostí, osvojování hodnot a postojů a dosahovat tak předem stanovených cílů. Důvodem proč do výuky zařazovat hypermediální prostředky je to, aby se do procesu vnímání žáka zapojilo co nejvíce jeho smyslů, a jeho vnímání konkrétní látky se tak stalo mnohem účinnější. Tyto prostředky nabízejí informace v různých podobách, které působí mnohem účinněji a názorněji, a žák zapojuje mnohem více smyslů v témže okamžiku než při běžné demonstraci statické ukázky například v podobě didaktického plakátu. Učivo je poté mnohem déle a hlouběji osvojeno. Významným prvkem prezentace prostřednictvím těchto médií je především *interaktivita*, která dovoluje žákovi nejen pasivně sledovat, ale zároveň se aktivně zapojovat do procesu. Učení, kde se využívá různých mediálních pomůcek, označujeme jako multimediální učení, při kterém je možné využití interaktivních integrovaných učebních pomůcek, jako je například interaktivní tabule nebo pomůcky, které jsou využívány zvlášť (samostatná média). **Hypermediální pomůcky** bychom mohli charakterizovat jako:

„Digitální prostředky integrující různé formáty dokumentů, resp. dat (např. text, tabulky, animace, obrazy, zvuk, video apod.), zprostředkující nebo

napodobující realitu, napomáhající větší názornosti nebo usnadňující výuku.“³⁴

Interaktivní tabule

Je dnes již docela rozšířeným prostředníkem hypermediálních sdělení ve škole. Jedná se o zařízení, které promítá informace z počítače na plochu, dalo by se tedy říci, že jde o něco takového jako je diaprojektor. Uživatel může však navíc použít interaktivní ukazovátka, psát prstem nebo přemísťovat a přetahovat objekty na ploše, jak zrovna potřebuje. Operace v počítači lze takto ovládat přímo na ploše bez použití klávesnice a myši. Výhodou interaktivní tabule je, že má pedagog mnohem větší přehled o tom, co se děje ve třídě, neboť může stát před tabulí (plochou interaktivní tabule) a přednášet, aktivně psát nebo dělat cokoliv, co si předtím připravil pro projekci. Interaktivní tabule zprostředkuje obraz, zvuk, přímo na ploše můžeme hýbat s objekty a kamkoli je přemísťovat a řadit. Obraz na ploše koresponduje s obrazem na monitoru počítače, je to tedy totéž jako v počítači s tím rozdílem, že je obsah projektován do místnosti jako v případě diaprojektoru.³⁵

Ráda bych zde uvedla velmi oblíbenou multimediální pomůcku, kterou učitelé dnes již velmi často využívají při svých hodinách. Jedná se o tvorbu tzv. PowerPointových prezentací. Prezentaci v tomto programu lze připravit asi na každý vyučovací předmět, vše závisí na pedagogovi, který musí být seznámen s prací v tomto programu, ale také na jeho fantazii a schopnosti umět správně zvolit postup, jakým bude dané téma zpracovávat.

PowerPoint

PowerPoint patří mezi programy, které využíváme k navržení prezentace, do které vkládáme texty, obrázky, multimediální prvky aj. Uživatel má možnost vkládat do návrhu slide - (snímek, obrazovku - okénko), která většinou

---

³⁴ Dostál, J.: *Multimédia, hypertext a hypermediální učební pomůcky-TREND SOUDOBÉHO VZDĚLÁVÁNÍ*. Časopis pro technickou a informační výchovu[online].3/2009. [cit. 12. 3. 2011]. ISSN 1803-537X. Dostupné na: http://www.jtie.upol.cz/clanky_2_2009/multimedialni_hypertextove_a_hypermedialni_ucebni_pomucky.pdf, s. 22

³⁵ Navrátil, P.: *Počítačové vzdělávání*. Computer Media, 2003. s. 21. ISBN 80-86686-10-8.

obsahuje text s obrázky s případně jiným doprovodným materiálem, prezentace tedy tvoří tyto snímky, přičemž množství záleží pouze na uživateli, který je vytvoří dle svých potřeb. Každý snímek je jedna obrazovka, která je naprosto nezávislá na ostatních snímcích. Na konci je prezentace, která slouží jako doplněk výkladu přednášejícího. Program ovládáme myší, a klávesnicí.

Postup při tvorbě prezentace:

- vytvořit přibližnou osnovu prezentace
- popřemýšlet o možném počtu snímků
- rozvržení textu k jednotlivým snímkům
- vhodně vložit obrázky, popisky, aj.
- k jednotlivým snímkům určit pořadí zobrazovaných údajů
- přiřadit snímkům různé efekty, které program nabízí

Tyto kroky se provádí obecně, uživatel při prezentaci spouští snímky sám a přitom podává výklad. V mnoha případech je velmi výhodné, aby se snímky a akce vytvořené v programu samy po určité době automaticky posouvaly, k tomu nám poslouží nastavení, které si zvolíme - automatické zobrazování jednoho objektu za druhým v jednom snímku a přechod z jednoho snímku do druhého. Celou prezentaci je také kromě spuštění na plochu vytisknout. Vytisknout je možné konkrétní snímek nebo všechny snímky vytvořené k prezentaci. Ovládání programu není nikterak těžké, uživatel, který ovládá klasické programy Microsoft Office (kancelářský balík), je schopen operace zvládnout bez zdlouhavého představování a vysvětlování.³⁶

Pedagog může prezentaci použít k výkladu nové látky za přispění komentářů svých žáků, pro které by zde měl vyhradit prostor. Průběžně k názornému výkladu nebo k závěrečnému shrnutí probíraného učiva. Pro žáky je to zábavná a velmi názorná forma podání výkladu, je však velmi důležité, aby byla zachována interaktivita mezi učitelem, žáky a žáky navzájem. Jinak by se PowerPointová prezentace mohla stát pouhým pomocníkem frontálního výkladu - tedy monologem samotného pedagoga. Žákům může být program

---

³⁶ Navrátil, P.: Microsoft *PowerPoint 2000 pro školy*. Computer Media, 2004. Vyd. 2., s. 10-50. ISBN 80-86686-30-2.

výborným podkladem jejich referátů, při práci si osvojují dovednosti užívání internetových zdrojů, práci s počítačem, užití českého i cizího jazyka, hledá - li informace na jiných než domácích webech, logického myšlení, které užívají při přípravě prezentace a jejího rozvržení. Na závěr si mohou ověřit své komunikační dovednosti v závěrečné obhajobě před třídou.

e - učebnice, i - učebnice

Mezi hypertextové pomůcky patří zejména elektronické učebnice nebo také zkráceně *e - učebnice*. Při užívání těchto učebnic je nutné mít nějaké čtecí zařízení a příslušnou podporu v podobě zařízení s vhodným softwarem. Elektronické učebnice se vyznačují typickým obsahem a strukturou, které jsou přizpůsobeny k didaktické komunikaci. Takovýto hypertextový obsah je možné užívat prostřednictvím CD nebo on - line na webu, hypertext se od běžného textu liší tím, že jsou v něm zaneseny různé podtržené nebo jinak zvýrazněné odkazy, na které je možné kliknout myší a zobrazí se nám obsah jiného dokumentu, který byl do té chvíle skrytý v původním textu.³⁷

Na českém trhu již existují nakladatelství, která se zabývají distribucí multimediálních učebnic. V roce 2007 přišlo s novinkou tzv. interaktivních učebnic → i - učebnic nakladatelství FRAUS. Jedná se o projekt klasických učebnic a jejich multimediální podobou. Do té doby nabízeli k učebnicím pouze doprovodné materiály, jakými jsou - DVD, audionahrávky a video nahrávky zpracovány v souladu RVP ZV.³⁸

Žákům mají i - učebnice nabídnout zábavnější a různorodější formu výuky, a zajistit tak větší motivaci k učení. Mají za úkol zvýšit aktivitu samotných dětí ve výuce a možnost zapojení se tak aktivně do procesu vzdělávání. Interaktivní vyučování se tak stane názornější a systematictější.

Součástí jednotlivých předmětů jsou:

---

³⁷ Dostál, J.: *Multimédia, hypertext a hypermediální učební pomůcky-TREND SOUDOBÉHO VZDĚLÁVÁNÍ*. Časopis pro technickou a informační výchovu[online].3/2009. [12. 3. 2011]. ISSN 1803-537X. Dostupné na: http://www.jtie.upol.cz/clanky_2_2009/multimedialni_hypertextove_a_hypermedialni_ucebni_pomucky.pdf, s. 20-22

³⁸ Dostupné z: <http://ucebnice.fraus.cz/>

- audio a video nahrávky a materiál, které podrobněji představí a doplní probírané téma

- webové odkazy rozšiřující informace k dané látce
- mezipředmětové vztahy, které nutí žáky, aby si uvědomovaly provázanost mezi jednotlivými předměty

Řada pro výuku zahrnuje:

- i - učebnice
- elektronická příprava učitele
- i - cvičení
- e - slovníky

Kompletní nabídku je možné si prohlédnout na www.flexilearn.cz³⁹

I - učebnice využívá možností použití moderní technologie v hodinách. Verze v tištěné podobě je zpracována tak, aby ji bylo možné spouštět přes interaktivní tabuli a je doplněná o multimediální prvky. Je uceleným souborem výukových dat, které jsou navrženy tak, aby mohly být prezentovány interaktivní tabulí. Učebnice je tvořena **výkladovou - statickou** částí, která je totožná s klasickou tištěnou verzí. Je zde umožněna práce s textem a obrazovým materiálem - ilustracemi, fotografiemi aj. V **dynamické** části jsou obsažena různá média, která logicky doplňují probíranou látku:

- video ukázky 2D a 3D animace, zvukové nahrávky
- další fotografie a ilustrace
- ukázky mezipředmětových vztahů
- odkazy na www stránky
- možnost vyhledávání slov v Googlu
- propojenost se slovníkem multiBANK®Explorer
- doplňující texty⁴⁰

Jsem si jistá, že tyto učebnice jsou velmi přínosné nejen pro žáky, ale i jako bohatý zdroj nápadů pro učitele. Tištěné i verze interaktivních učebnic jsou zpracovány v souladu s RVP ZV, mají zajímavou moderní grafickou úpravu, obsahují příručky pro učitele a mnoho z nich je doplněno o pracovní

---

³⁹ Interaktivní výuka-učebnice nakladatelství Fraus [online]. 2011[cit. 12. 3. 2011]
Dostupné z: <http://ucebnice.fraus.cz/interaktivni-vyuka/>

⁴⁰ I-učebnice -Učebnice nakladatelství Fraus [online]. 2011[cit. 12. 3. 2011]
Dostupné z: <http://ucebnice.fraus.cz/i-ucebnice/>

sešit (v tištěné i elektronické podobě). Pro účely občanské výchovy je učebnice koncipována jako jedna učebnice zahrnující láku OBČANSKÉ i RODINNÉ VÝCHOVY, je dostupná i v interaktivní verzi pro ročníky 6, 7, 8, a 9. Problémem, s kterým se bude potýkat nejedna škola v případě interaktivních učebnic, je neexistence interaktivní tabule v objektu školy, která je finančně velmi náročná a posléze zakoupení sady interaktivní učebnice, která vyjde na jeden ročník s i - cvičeními (aktuálně) na bezmála 7000kč.⁴¹

Dalším nakladatelstvím u nás, které distribuuje elektronické a interaktivní učebnice, je **Alter**.

5.3.1 Elektronické učebnice (e - učebnice)

- *„e - učebnice jsou tištěné učebnice v elektronické verzi ve formátu PDF*
- *odpovídají rozsahem i strukturou tištěným učebnicím*
- *jsou vhodné pro všechny typy interaktivních tabulí s využitím komfortu všech nástrojů, které IT nabízejí*
- *při práci s tištěnou učebnicí žáci postupují souběžně s tím, co se děje na interaktivní tabuli*
- *umožňují snadnou, opakovaně využitelnou přípravu na vyučování“*⁴²

5.3.2 Interaktivní učebnice

- *„Interaktivní učebnice ALTER jsou elektronické učebnice v PDF formátu (viz E - učebnice) rozšířené o interaktivní doplňky pro IT Smart Board“*⁴³

V případě tohoto nakladatelství je nutné zakoupit nejprve e - učebnice a i - učebnice dokoupit za rozdílovou cenu. i - učebnice jsou aktuálně kompletní pouze pro I. stupeň základních škol, pro II. stupeň je dostupná zatím pouze řada e - učebnic pro potřeby výuky českého jazyka pro 6. - 9. ročník.

---

⁴¹ Dostupné z: <http://www.interaktivni-vyuka.cz/rozsireni/obcanska-a-rodinna-vychova/>

⁴² Dostupné z: <http://www.alter.cz/obchod/elektronicke-ucebnice-85/>

⁴³ Dostupné z: <http://www.alter.cz/obchod/interaktivni-ucebnice-86/>

5.4 Televize, video, DVD a rozhlas ve výuce

Televize se může stát přínosným zdrojem informací, pakliže pedagog zvolí vhodný program pro vhodnou skupinu žáků. Televize a video ve výuce by měli plnit především funkci k získání nových poznatků. Jako zdroje informací mohou působit v teoretických i praktických oblastech života. Jsou nástrojem názorné ukázky. Jsou vhodné jako prostředky k navození diskuse o tématu, které bylo odvysíláno, možností k interpretaci a rozvíjení si tak komunikačních dovedností spolu s osvojováním nově nabytých informací. Předpokládám, že v dnešní době má televizi téměř každá domácnost. Ve většině případů, je televize pro mládež pouze zdrojem zábavy, vybrané pořady s odbornou tematikou sleduje jen nepatrná část mladého publika. Televizi užívá také spousta z nás pouze jako zvukovou kulisu, u které jsme schopni jíst, číst, psát, proto také musíme počítat i s tím, že ne všechny žáky dokážeme zaujmout sledováním vzdělávacího pořadu. V České republice je možné sledovat televizní vysílání přes pozemní vysílače, kabel, satelit a nově také on - line přes internet. S příchodem digitálního vysílání se mnoho služeb zkvalitnilo, přenos má kvalitnější obraz a zvuk, je kvalitnější příjem signálu, je větší nabídka televizních kanálů a jiných doplňkových služeb. V rámci České republiky byly s analogovým vysíláním k dispozici 4 základní TV kanály, s příchodem digitálního je jich zhruba 3x tolik. Cílem je, aby byla vysílání v ČR do konce roku 2012 plně digitalizovaná.⁴⁴ Veřejnoprávní televizní vysílání u nás nabízí 4 programy: ČT 1, 2, 24 a 4 - SPORT. Ostatní programy řadíme mezi komerční. Česká televize v minulosti nabízela spoustu vzdělávacích pořadů pro mládež i dospělé. V roce 2006 byla v rámci projektu Pražské mediální a komunikační centrum – tvorba, ověřování a evaluace vzdělávacích programů a výzkumná činnost v oblasti dalšího vzdělávání, provedena obsahová analýza právě vzdělávacích pořadů. Analýzu tehdy zprostředkovalo EU Forum. Analýze se tehdy podrobilo zhruba 10 pořadů a přizváni byli odborníci z řad pedagogů, režisérů, novinářů, producentů aj. Bylo kromě jiného zjištěno, že

---

⁴⁴ Ministerstvo vnitra České republiky. [online]. 2010 [cit. 12. 3. 2011]

. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/digitalni-televizni-vysilani-zakladni-informace.aspx>

s nástupem komerčních televizí se kvalita vysílání promítla do vysílání veřejnoprávního, tehdy bylo zjištěno, že neexistuje přesná koncepce tvorby a zařazování vzdělávacích pořadů, a velmi často se tak děje pouze nahodile, dle rozhodnutí několika málo lidí bez odborného posudku.⁴⁵ Nahlédla jsem do programového vysílání České televize, konkrétně do sekce vzdělávacích pořadů. V aktuálním programu je zhruba 60 pořadů, je možné si příslušný díl pořadu, který nás zajímá vyhledat ve videoarchivu, avšak ne všechny pořady tuto službu nabízejí. Vzdělávací pořady televize nabízí mnoho témat a oblastí vědy, kultury, ekologie a jiných globálních témat.⁴⁶ Pro pedagoga ale nebude jednoduché, vybrat a zařadit pořad, který by se mu hodil jako doplněk k probíranému tématu. Zcela určitě se nebude krýt vyučovací hodina s vysílacím časem příslušného pořadu, mnohdy narazí na problém nemožnosti spustit pořad online přes internetové vysílání, protože není zařazen ve video archivu televize. Jednou z možností je předem pořad nahrát na videokazetu nebo DVD, tato možnost nabízí spolu s internetovým vysíláním také výhodu v podobě pauz, které může učitel využít k diskusi nebo poznámce během vysílání. Kromě nabízených domácích produktů se nabízejí i vysílání z různých koutů Evropy. Zařazování takových to pořadů vede jistě k osvojování mediální a počítačové gramotnosti, rozvíjení jazykových schopností, rozšiřování znalostí reálií sousedních zemí a do značné míry přispívá k rozvíjení mezipředmětových vztahů. Jsem přesvědčena o tom, že možnosti sledování některé z evropských stanic uvítají ve svých hodinách převážně učitelé cizího jazyka, neboť zde se bude rozvíjet žák převážně po stránce jazykové. Problémem v mnohých základních školách by pak byla i jazyková odbornost a vybavenost učitele, který by sice vybral vhodnou stanici potažmo pořad, ale ztroskotat by na nedostatečné cizojazyčné výbavě. Proto se domnívám, že v našich podmínkách tuto možnost zatím využívají pouze učitelé s aprobačí cizího jazyka, kteří zařazují tento způsob do hodin výuky cizího jazyka

---

⁴⁵ Analýza televizních vzdělávacích pořadů. [online]. [cit. 12. 3. 2011] Dostupné z: <http://www.hermesmedia.cz/?q=node/632>

⁴⁶ Pořady A-Z. [online] [cit. 12. 3. 2011] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/tema/vzdelavaci/>

a vhodným výběrem i do výuky dalšího předmětu, který vyučují. Předpokladem užití těchto médií ve výuce je podpora ze strany vybavenosti školy – možnost online vysílání přes internet, satelitní vysílání, aj.

5.5 Rozhlas

Rozhlas je telekomunikační zařízení, které umožňuje jednosměrný přenos zvuku na dálku. Přenos zde zajišťují vysokofrekvenční elektromagnetické vlny, metalické linky, satelitní družice a v poslední době se využívá vysílání přes internet. V České republice je rozhlas šířen především veřejnoprávní službou prostřednictvím Českého rozhlasu, který je možné poslouchat na celém území naší republiky. Kromě této veřejnoprávní stanice je u nás možné poslouchat řadu jiných soukromých stanic, jedná se především o regionální soukromá rádia (Frekvence 1, Evropa 2, Impuls, Radio Magic, Radio Blaník aj.).⁴⁷ Rozhlas jako takový dle mého názoru není ve výuce příliš využíván. Z osobní zkušenosti ze základní i střední školy si nevybavuji, že bychom jako žáci poslouchali nějakou ukázkou rozhlasového vysílání.

Český rozhlas disponuje čtyřmi celoplošnými stanicemi, čtyřmi specializovanými kanály zaměřených na zpravodajství, vážnou hudbu, popularizaci vědy a techniky a na vysílání pro mladé posluchače a je jediným veřejnoprávním rádiem u nás. Vysílá v češtině a do zahraničí v pěti světových jazycích.⁴⁸

Ve výuce by se rozhlas mohl využít zřejmě ve všech předmětech na základní škole. Vzhledem k tomu, že konkrétně Český rozhlas nabízí na svých kanálech v programovém vysílání mnoho zajímavých témat, je zcela na uvážení a výběru samotného pedagoga, najít vhodné doplnění jeho výuky ukázkou rozhlasového vysílání. Ukázkou je možné využít na začátku hodiny jako motivaci k další činnosti, po které může navázat na diskusi k danému tématu, přejít ke skupinové práci, kdy předem zadal otázky, na které měli

---

⁴⁷ Wikipedia. Rozhlas [online]. 2011 [cit. 1. 2. 2011].

Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozhlas>

⁴⁸ Rozhlas. Videovizitka [online]. 2011 [cit. 12. 3. 2011]

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/informace/service/_zprava/784461

v ukázce žáci hledat odpovědi. Je možné ukázkou zařadit jako hlavní téma hodiny a dále s ní pracovat formou interpretace. Nebo ji užít pouze jako doprovodnou pomůcku k přiblížení a názornosti probírané látky.

5.6 Mobilní telefon ve výuce

Mobilní telefon je zařízení, které nám umožňuje funkci telefonování, to znamená spojení se s dalším účastníkem na dálku, do mobilní nebo pevné sítě. Moderní mobilní telefon již nenabízí pouze funkci dorozumívací, je obohacen o mnohé další výdobytky dnešní doby, které nám usnadňují život. Každý mobilní telefon nabízí službu zasílání SMS zpráv - odesílání krátkých textových zpráv, většina z nich již odesílání tzv. MMS zpráv - multimediální zprávy, které obsahují audio/video nahrávku - fotografii, video, aj. V mnoha z nich je zabudovaný fotoaparát, zařízení, které je schopno nahrávat kratší či delší videosekvence, mnoho z nich již nabízí službu internetu, chatů aj. Mobilní telefon pracuje s počítačovou technologií, která se neustále rozvíjí, a její možnosti se vysokou rychlostí neustále zdokonalují. To, co bylo ještě před několika lety nedostupné technologicky nebo pro běžného zákazníka nedostupné z finančních důvodů, je dnes již samozřejmostí, mobil, který disponuje zmíněnými funkcemi, je v dnešní době základní vybavení téměř každého přístroje. Mobilní telefon, je nepostradatelným pomocníkem mnoha z nás. Zvykli jsme si na něj, a jen ztěží bychom si dokázali představit život bez něj. Jsou ovšem případy, kde si bez něj život snadno dokážou představit. Ve školách se stává mobilní telefon rušivým elementem, v horších případech noční můrou. i když mají školy většinou ve školních řádech jasně stanovená pravidla pro užití mobilů, mnoho žáků si s tím velké starosti nedělá. Při vyučování si mnoho z nich hraje hry, odesílá SMS, nahrává či fotí učitele, a někteří se následně baví tím, že tyto záběry vyvěsí na internet, a přidáním popisků a příspěvků se pak s ostatními baví na účet pedagoga. Existují i školy, kde mobilní telefon využili v procesu vzdělávání. Na internetu proběhla soutěž v podobě projektů „jaXmobilembezpečně“. Šest škol, které organizátorům nabídly nejlepší nápady, si poté rozdělily peníze na realizaci projektů. Ze strany škol šlo především o výchovný efekt a v žácích upevnit vědomí

o etickém chování. Projekt spočíval v tom, že žáci měli prostřednictvím mobilu nebo fotoaparátu zachycovat veškeré dění ve škole, většina žáků zachycovala zejména situace o přestávkách, objevovaly se snímky ze školních chodeb, ze tříd, z WC, kde se dívky malovaly a zkrášlovaly, objevují se snímky, kde kluci skáčou přes židle, tančící děti o přestávce na chodbě, chlapce, kteří se perou a mnoho dalších. Do projektu pak vedoucí vybírali nejpovedenější snímky, cílem byla řízená diskuze na téma mobilní telefon, role etiky a případné šikany. Snahou všech zúčastněných bylo nenásilnou formou v žácích posílit vědomí o negativních dopadech, které může telefon v nesprávných rukou mít, možností, kdy ve většině případů dokáže velmi ublížit. Projekt byl připravován na jednotlivých školách v rámci mediální výchovy, občanské a výtvarné výchovy.⁴⁹

5.7 Tisk

20. ledna 2011 proběhla konference SKAV (Stálá konference asociací ve vzdělávání), kde se řešila otázka, zda se na českých školách učí čtenářská gramotnost. Reakce byla vyústěním šetření, které nedávno proběhlo v mezinárodním výzkumu PISA. Naši patnáctiletí žáci dopadli podprůměrně.⁵⁰

Čtenářskou gramotností podle vymezení PISA se rozumí zejména ty složky, které se dají testovat, a jsou vymezeny jako soubor vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, je to celoživotní vybavenost člověka, který je následně schopný užívat všech druhů textů v různých sociálních a individuálních souvislostech. V čtenářské gramotnosti zahrnuje několik částí, které se úzce prolínají:

- vztah ke čtení - předpokladem čtenářské gramotnosti je potřeba číst a mít potěšení z četby
- doslovné porozumění – se zapojením stávajících znalostí a dovedností je úkolem rozšifrovat psaný text

---

⁴⁹ Štefflová, J.: Mobil jako téma i učební pomůcka. Učitel'ské noviny, 2009, roč. 112., č. 38 (3. 11. 2009), s. 8-9.

⁵⁰ Tisková zpráva SKAV: Čtenářskou gramotnost lze dobře naučit, jen chtít. SKAV [online]. 2003-2008. [cit. 14. 2. 2011].

Dostupné z: <http://www.skav.cz/cz/novinky/?id=363>

- vysuzování a hodnocení – čtenářsky gramotný člověk je schopen kriticky text posoudit a vyvodit autorský záměr
- metakognice – dovednost reflektovat vlastní záměr čtení samotného jedince, vyhodnocovat vlastní porozumění textu a volit metody k lepšímu porozumění
- sdílení – čtenář je schopen sdílet porozumění z textu i s ostatními čtenáři
- aplikace – člověk je schopný nabyté informace využít v dalším jednání, četbu ve svém životě využívá k sebezdokonalování.⁵¹

Do výuky je potřeba zařadit mnohem více práce s textem. Denně se učitelé a žáci na základních školách setkávají s prací s textem při použití klasické učebnice, nebo v hodinách českého jazyka a literatury. Vzhledem k nabídce, kterou nám nabízejí tištěná média v podobě denního, bulvárního tisku a nejrůznějších druhů časopisů, je škoda jich nevyužít. Při práci s těmito médii žáky naučíme nejen dovednostem, které jsem zmínila výše, ale osvojí si i schopnosti kritického odstupu od těchto médií. Denní - seriózní tisk se od bulvárního liší svým obsahem a formou sdělení, časopisy apelují svým obsahem a ztvárněním na konkrétní skupiny odběratelů. Seriózní tisk má za úkol informovat, zamyslet se nad problémem, uvažovat v souvislostech, je čtenářsky mnohem náročnější, než bulvární, který má spolu s časopisem spíše pobavit a čtenáře přimět k relaxaci. V hodinách může pedagog tisk použít v mnoha směrech. Podle aprobace je možné volit typy článků, které se hodí do jeho předmětu a dále s nimi pracovat podle zvoleného cíle. Je možné přiblížit tisk žákům i v hodinách, v kterých bychom nečekali, že se vůbec použít dá. Učitel může zadat žákům úkol, při kterém budou muset najít alespoň nějakou souvislost s konkrétním předmětem. Předem může zadat úkoly nebo otázky, na které žáci budou muset v textu hledat příslušné odpovědi. Obrázky v časopisech mohou posloužit jako názorná ukázka. Mně samotné se velmi osvědčila právě práce s vystřiženými obrázky z časopisů, které jsem dále využila k vytváření skupinových prací k zakomponování do různých plakátů,

---

⁵¹ Čtenářská gramotnost. Učitelské listy. [online]. 2008 [cit. 5. 1. 2011]

Dostupné z: <http://www.ucitelske-listy.cz/2010/12/ctenarska-gramotnost.html>

nebo jako názorná ukázka k lepší představivosti konkrétního tématu. Práce s textem vyžaduje především text, který bude všem dostupný (kopie, originální texty, aj.). Práce může probíhat ve skupinách nebo žáci pracují samostatně, úkolem je analyzovat text a poté charakterizovat hlavní myšlenku. Opakované práce s textem vedou k samostatnému zpracování a pochopení psaného textu. Je také možné jeden text rozdělit na několik dílčích, žáky rozdělit do skupin, při čemž každá skupina dostane část textu, jejich úkolem je přečíst text, analyzovat hlavní myšlenku, zapsat hlavní body. Na závěr je nutná prezentace všech skupin, kdy buď všichni ze skupiny, nebo jen zvolený mluvčí odprezentuje před ostatními informace, které vyplynuly z textu. Tato metoda vede k samostatné práci, ke schopnosti analyzovat text, nutí žáky k zamyšlení a zapamatování a v závěru dochází k procvičování vyjadřovacích schopností.

6 METODY A FORMY VÝUKY, KTERÉ JE MOŽNÉ VYUŽÍT PŘI PRÁCI S MÉDIÍ

6.1 Vnitřní struktura hodiny

Každá vyučovací hodina, předpokládáme hodinu, která má 45 minut čistého času, by měla být vnitřně rozdělená, podle toho jakých konkrétních cílů chceme v konkrétní hodině dosáhnout. Obecně je možné rozdělit hodinu na část:

- zahajovací (organizační příprava, zápis do třídní knihy, zadání tématu, určení cíle, motivační část)
- opakování (opakování látky z minulé hodiny - prostřednictvím zkoušení, písemné práce nebo pouhým kladením otázek žákům ve třídě, postupné navazování na látku budoucí)
- nová látka (podání nových informací, postupů, poznatků, technik aj.)
- opakování nově nabytých informací, procvičování, systematizace poznatků, vytváření dovedností
- závěrečná kontrola zapamatování nových informací, uložení domácího úkolu

Na základě výběru tématu hodiny pedagog volí organizační formy a metody výuky. Organizační formy jsou možnosti, jakými učitel bude v hodině s žáky pracovat. Je možné použít v hodině možnost přednášky, kdy je učitel v roli přednášejícího a žáky staví do role pasivních posluchačů, neznamená to ovšem, že takováto forma výuky je na škodu, jsou situace, kdy jsou velmi přínosné, takovéto hodiny se však nesmí stávat pilířem učitelova projevu. Velmi oblíbené jsou formy skupinového a kooperativního vyučování, kde jsou žáci nuceni spolu vzájemně spolupracovat při řešení problémů. Mnohdy je potřebné volit formy tzv. individualizovaného vyučování a diferenciaci v procesu vyučování. Na základě zvolených forem je také

vhodné zařazení metod, kterých bude učitel využívat k plnění stanovených cílů ve výuce. Při práci s médii jsou vhodné metody jako: myšlenková mapa, práce s textem, pětílístek, projektové vyučování, řízená diskuse volné psaní, aj. Je velmi časté, že se v hodinách různé formy výuky navzájem prolínají, neboť nejsou striktně oddělitelné, učiteli i žákům přinášejí kreativitu do vyučovacího procesu. Schopný pedagog volí takové formy a metody výuky, které mají pozitivní přínos na předávání nových informací a schopností žákům. Musí je volit v souladu se stanovenými cíli, povahou probíraného učiva - látky, myslí na specifické možnosti každého žáka, a je si vědom možností, které mu škola nabízí.

6.2 Organizační formy vyučování

6.2.1 Frontální vyučování

Tato metoda je mnohými mladými pedagogy, kteří dokončí pedagogickou fakultu, velmi neoblíbená, neboť slýchávali od počátků svých studií, že je velmi neefektivní, a učitel by ji měl používat zřídka. Je zcela jasné, že v případě, kdy se frontální výuka stane každodenní formou předávání informací, stane se pro žáky ubíjející pro svou jednotvárnost, nemožnost se aktivně zapojit a má negativní vliv na žáky, kteří vyžadují individuální péči ze strany pedagoga, jsou to žáci se specifickými potřebami v případech podprůměrných nebo naopak nadprůměrných žáků a žáků hyperaktivních. Jde pouze o interakci mezi učitelem a žákem. Frontální nebo také hromadný způsob výuky je vhodný zařazovat pouze na kratší časové úseky. Jako studentka českého jazyka a občanské výchovy mohu ze své praxe s žáky ZŠ podotknout, že frontální výuku lze téměř nahradit mnohem aktivnějšími formami v hodinách občanské výchovy, ale zároveň musím říci, že v hodinách českého jazyka je někdy zcela nenahraditelná, zde je totiž někdy zcela nemožné látku žákům předat jinak, nežli touto formou. Je ovšem nutné v hodině vystřídat i jiné formy, a v žádném případě nevést monolog celých 45 minut. Jako podpůrné médium při výuce frontální formou bych si dovedla představit PowerPoint prezentaci, je však velmi pravděpodobné, že v tomto

případě, se hodina nestane pouhou přednáškou učitele, neboť může žáky hravě zapojit do výuky metodami diskuse, brainstormingu aj.

6.2.2 Skupinové a kooperativní vyučování

Skupinové vyučování je organizační formou, která funguje na principech vytváření malých skupin mezi žáky, zpravidla se jedná o 3 – 5 členů ve skupině. Žáci mají za úkol spolupracovat při řešení nějakého společného úkolu. V tomto případě již dochází k mnohým interakcím: mezi žákem a učitelem, učitelem a žákem a mezi žáky navzájem. Žáci si osvojují dovednosti spolupráce, diskutují spolu, organizují si navzájem společnou práci, rozvíjejí schopnosti odpovědnosti za svěřený úkol, dostatečnou kritičnost, toleranci, vyvíjejí iniciativu a zapojují se všichni žáci včetně těch, kteří jsou obvykle méně aktivní. Pro vytvoření skupin je také vhodný výběr jejich členů. Učitel by měl na začátku sám zvolit metodu, jak děti předem rozdělit, nejvhodnější je možnost náhodná, například podle data jejich narození (možností je mnoho, opět závisí na kreativitě učitele). Tato forma ovlivňuje mimo jiné utváření postojů a názorů mezi žáky. Myslím, že tato forma je velmi vhodná při použití jakéhokoli média, jde jen o to, aby byl pedagog schopen žákům zadat vhodný úkol, který by na základě využití médií byli žáci schopní použít. Úkol je možné odprezentovat prostřednictvím médií - záznam TV, rozhlasu, DVD, kde žáci shlédnou nahrávku, a učitel poté zadá úkol, nebo varianta, kdy například pedagog rozdá skupinám výstřižky z novin, časopisů a zadá patřičný úkol, myslím, že variant, by každý vymyslel mnohem více. Kooperativní vyučování není to samé jako skupinové vyučování, je založeno na spolupráci při dosahování výsledků, které jsou podporovány prací celé skupiny, která má prospěch z činnosti jednotlivých členů. Principy této formy lze uplatňovat v každé organizační formě, i v případě frontálního vyučování. U žáků rozvíjí schopnost formulovat myšlenky, reagovat na názory druhých, schopnost rozvíjet toleranci a vzájemnou pomoc, dokázat hodnotit sebe i druhé.

6.2.3 Individualizované vyučování

Při individualizovaném vyučování je práce „šitá na míru“ každému žákovi na základě jeho možností. S tím souvisí i tzv. *diferenciace žáků*, smyslem je vytvoření situací, ve kterých je žák schopen vyhledat možnosti vlastního učení a vzdělávání.

6.2.4 Projektové vyučování

Tato forma je založena na řešení celkových praktických nebo teoretických problémů za předpokladu aktivní účasti žáků. Vyučování tímto způsobem, je možné vyznačit několika hlavními body. Většinou se zvolí situace, která se jeví jako reálná, a řeší opravdový problém. Poté se diskutuje o problému a navrhne se možný způsob řešení a realizace výsledku. Rozdělí se činnosti všem členům skupin, shromažďuje se materiál k vytvoření projektu. Na závěr je velmi důležitá zpětná vazba, v tomto případě nějaké zhodnocení při odvedení práce konkrétního projektu. V případě projektového vyučování se využití médií meze nekladou, je možné využít všechna dostupná média.⁵²

6.3 Didaktické metody

Brainstorming je v podstatě bouře nápadů, kdy jsou všechny nápady zapisovány na tabuli, či papír bez jakéhokoli vysvětlování, je nutné, aby bylo jasně stanovené téma.

Práce s textem - žáci pracují s kopiemi textu, výstřižky z novin, aj., analyzují text, a jsou schopni vyhledat základní myšlenku.

Pětílístek je metoda, která spočívá v práci s textem, který rozdělíme na pět dílů, rozdáme pěti skupinám. Každý člen ve skupině dostane jiný díl a odejde do jiné skupiny se stejným dílem, v praxi to vypadá tak, že každá skupina má pak stejný díl, o kterém diskutuje, poté se členové opět vrací do původní skupiny, kde sdělí ostatním členům výsledky své analýzy.

Řízená diskuse - žáci se učí vyjadřovat své názory, tolerovat názory druhých a zaujímají postoje.

Volné psaní zachycuje proud myšlenek, asociací.

---

⁵² Skalková, J.: Obecná didaktika. Praha: ISV, 1999, s. 203-218. ISBN 80-85866-33-1.

Myšlenková mapa zachycuje názorné zobrazení pojmů, které úzce souvisejí s tématem, rozvíjí domýšlení důsledků rozhodnutí, hledá odpovědi na otázky.⁵³

---

⁵³ Čerpáno z přednášek na TUL PhDr. Luďky Hrabákové, Ph.D.

7 UKÁZKOVÁ HODINA OBČANSKÉ VÝCHOVY

Jako téma ukázkových hodin jsem si zvolila REKLAMU. Při tvorbě reklamy je možné využít těch nejmodernějších technologií, a je možné ji prezentovat ve všech možných masových médiích. Při přípravě jsem nahlížela do učebnic 6. - 9. tříd nakladatelství Fraus, samostatné téma Reklama, zde nenajdeme, ale je možné ho zařadit do cyklu o hospodaření a nakupování. Hodiny jsem navrhovala pro 8. a 9. ročník ZŠ. Téma jsem spojila do 2 hodin, během praxe jsem zjistila, že mnohá témata jsou tak obsáhlá, že většinou nestačí pouze jedna vyučovací hodina, která standardně trvá 45 minut. Téma hodin je velmi aktuální, neboť je velmi důležité, aby se žáci seznamovali s možnými nástrahami reklamy, a byli schopní, zaujímat k takovému sdělení kritický postoj. Hodiny je možné zařadit nejen do předmětu občanská výchova, ale také do hodin mediální výchovy.

Fiktivní příprava na hodinu občanské výchovy

Třída: 8. - 9.

Počet hodin: 2

Počet žáků: 24

Téma: HOSPODAŘENÍ - Nakupování - Reklama

Výchovný a vzdělávací cíl: Úkolem této hodiny je především objasnit hlavní funkce reklamy, popsat základní její typy a k nim uvést jednotlivé příklady.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, ICT, VV

Vzdělávací oblasti:

- člověk a svět práce - žák by měl být schopen rozpoznat do jaké míry je úspěch produktu tvořen jeho kvalitami a jakou roli hraje marketing/reklama při propagaci na trhu

- člověk a společnost - k mediálním informacím o produktu přistupuje kriticky a s odstupem, je schopen vyjádřit vlastní postoj
- jazyk a jazyková komunikace - žák je schopen rozpoznat manipulativní komunikaci v reklamě, a staví se k ní kriticky

Motivace: ukázky na CD - ROM/popř. online při práci s Internetem např. na serveru **www.youtube.com**, výstřižky z časopisů - reklama, novin - inzerce

Metody: Práce ve skupinách, samostatná práce.

Pomůcky: PC, INTERNET popř. ukázka na CD - ROM, noviny, časopisy, kartičky s různými podobami reklamy, sešit, tabule

7.1 Příprava první hodiny

Téma: Typy reklamy

1. Úvod

- pozdrav s žáky
- zápis do třídní knihy

... cca 3 min

2. Aktuality

- žáci na začátku hodiny sdělí mně a ostatním, co je nového u nás i ve světě

... cca 5 min

- S žáky nejprve krátce zopakuji učivo z minulé hodiny (Nakupování)

... cca 5 min

3. Žákům nejprve pustím ukázku oblíbené TV reklamy: <http://www.youtube.com/watch?v=e7xAtKPxJSo>, jedná se o vánoční reklamu na oblíbený nápoj. Poté s žáky rozvedu krátkou diskusi, které bude předcházet otázka: Co viděli právě v ukázce? Jaké bude asi téma hodiny? Poté jim dám asi 2 - 3 min na rozmyšlenou, a budu po nich chtít, aby mi napsali, kde všude je možné se setkat s reklamou. Pak si všechny nápady zapíšeme na tabuli. Žáky náhodně rozdělím do čtyř skupin po šesti (nechám je se seřadit podle velikosti, a postupně vyberu 4 x 6 členů, abych předešla průtahům a hádkám mezi žáky).

... cca 10 min

4. V minulé hodině dostali žáci za úkol přinést si různé časopisy a noviny. Nyní budou mít za úkol, ve skupinách vyhledat co nejvíce reklamního sdělení. Vyhledat hlavní znaky reklamy, které si myslí, že jsou účinné na zákazníka, hlavní body zapsat do sešitu.

... cca 10 min

5. Žáci své nápady krátce odprezentují před třídou, mluvit mohou všichni ze skupiny nebo pouze zvolený mluvčí celé skupiny.

... cca 5 min

6. Po prezentaci poslední skupiny si shrneme vše společně, do sešitu si zapíšeme hlavní body reklamy. Měli bychom dospět alespoň k těmto bodům: důležitou roli hrají - obrazy, slova, barvy, typy písma, loga, atd. V poslední fázi se společně zamyslíme nad tím, do jaké míry na nás reklama působí natolik, aby nás ovlivňovala v úsudku. Pro tuto činnost bych volila řízenou diskusi, aby se mohli vyjádřit všichni žáci. Nakonec si zopakujeme hlavní body, ke kterým jsme v hodině dospěli.

... cca 7 min

→ celkem 45 min

7.2 Příprava druhé hodiny

1. Úvod

- pozdrav s žáky
- zápis do třídní knihy

... cca 3 min

2. Aktuality - žáci na začátku hodiny sdělí mně a ostatním, co je nového u nás i ve světě

... cca 5 min

3. S žáky nejprve krátce zopakují učivo z minulé hodiny (Reklama - úvod)

... cca 5 min

4. Nejprve žákům přehraji krátký spot z reklamní kampaně: Nemyslíš - zaplatíš: <http://www.youtube.com/watch?v=jXVD6mKg-rE>. Po zhlédnutí budou mít žáci za úkol, zamyslet se, v čem se lišila ukázka z první hodiny (reklama na oblíbený nápoj) oproti ukázce dnešní. Mým cílem je, aby došli k závěru, že první ukázka byla pouze komerčního charakteru, oproti tomu druhá již měla za úkol varovat před nebezpečím, které číhá na silnicích díky bezohledným řidičům, a řadí se tak mezi sociální kampaně.

... cca 10 min

5. V minulé hodině jsme si s žáky stanovili hlavní body reklamy, nyní budou mít za úkol zamyslet se, kde všude je možné se s reklamou setkat, a vymezit tak její typy. Žáci budou opět pracovat ve skupinách, rozdělení budou opět náhodně, nyní je rozdělím podle data narození, opět 4 skupiny se 6 členy. Své nápady opět řekne každá skupina zvlášť. Předpokladem je, že žáci dospějí k termínům komerční reklama, reklama politická - politická kampaň, billboard, reklama na internetu, dopravních prostředcích, atd. výstižné termíny poté společně upřesníme. Vysvětlíme si také rozdíly mezi reklamou a kampaní.

... cca 7 min

6. Žáky ještě nechám pracovat ve skupinách, nyní po nich budu chtít, aby zkusili seřadit reklamní sdělení, která se zdají být nejúčinnější, faktorem bude především prezentace různým médiem (budu předpokládat, že za nejúčinnější budou považovat reklamní kampaň, která je většinou prezentována všemi možnými způsoby ve všech médiích, neboť je tvořena pro TV, rozhlas, noviny, časopisy, internetové bannery, billboardy aj.). K tomuto účelu poslouží předem připravené kartičky s různými typy reklamního sdělení.

... cca 7 min

7. V poslední části si s žáky budu povídat o etickém chování, které je nutné zachovat při tvorbě reklamního sdělení, a při té příležitosti je nechám přemýšlet o tom, zda – li nějakou nevhodnou reklamu v poslední době někde viděli.

... cca 5 min

8. V závěru s žáky vše zopakují, ke konci hodiny zadám domácí úkol na příště, budu po nich chtít, aby zkusili vytvořit reklamu pomocí programu PowerPoint na produkty z oblastí: služeb, prodeje, politiky, aj.,

... cca 3 min

→ celkem 45 min

8 ANALÝZA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

V mé diplomové práci je také část praktická, jejíž součástí je dotazník a rozhovor s paní ředitelkou. Hlavním cílem šetření, bylo zjistit, jak často, využívají učitelé na vybrané základní škole média, a jaké k tomu mají technologické možnosti, a jakou roli při využití hrají faktory, jakými jsou: praxe a vzdělání, či aprobace pedagoga. Dotazníky jsem rozdala na základní škole, kde jsem vykonávala souvislou praxi, která je součástí přípravy studentů na pedagogické fakultě. Základní škola 5. května je malá městská škola, kterou navštěvuje kolem 200 žáků, nachází se v okrajové části města. Školu tvoří dvě budovy, ve větší hlavní budově probíhá výuka, druhá budova je využívána k účelům školní družiny. V budově, kde probíhá výuka je 10 učeben, z toho 7 učeben slouží jako odborné pracovny (D - Z, F - Ch, Př, Aj, Nj, Hv, výpočetní techniky). Učebny I. stupně a jazykové učebny jsou vybaveny televizí a videopřehrávačem, škola disponuje počítačovou učebnou, kde je 18 počítačů připojených k internetu, dále je k dispozici dataprojektor, vizualizér, digitální kamera, digitální fotoaparát, 3 laserové tiskárny, scanner, ozvučovací aparatura, 2 kopírky. Pedagogové mají možnost využít 2 osobní počítače (PC) a 2 notebooky. V žádném kabinetě se nenachází počítač pro jednotlivé učitele.⁵⁴ Dotazník jsem záměrně chtěla nechat vyplnit pedagogům ve zdejší škole, neboť mě samotnou zajímalo, jaké budou odpovědi, co se týče spokojenosti s materiálním vybavením technického charakteru. V době mého působení, jsem zde postrádala kvalitní vybavení v počítačové učebně, které neodpovídalo požadavkům moderní školy. Největší problém jsem spatřovala v nedokonalosti propojení audio vybavení s vizuálním. Pedagog musel jít do učebny minimálně s desetiminutovým předstihem, aby si vše nejprve připravil, týkalo se to především ozvučovací techniky. Učebna, kde je možnost připojení notebooku na projektové plátno, byla v ranních hodinách téměř vždy obsazena

---

⁵⁴ doc. charakteristika_ skoly. webové stránky ZS 5. Kvetna [online] [20. 3. 2011]

Dostupné z: <http://www.zs5kvdk.cz/charakteristika-skoly.html?code=catreport&idcat=2>

bez ohledu na to, zda se zrovna technika v hodině využívala, či nikoli. V praxi to znamenalo, že byla třída s patřičným technologickým vybavením blokována. Při sestavování dotazníku jsem prostudovala odbornou literaturu, která se zabývá metodami pedagogického výzkumu.

8.1 Příprava dotazníku

Nejprve bych se pozastavila nad tím, co je to dotazník. Jedná se o metodu, kde se získávají nějaká data písemným kladením otázek, na které dotazovaní respondenti odpovídají. Dotazník by měl obsahovat jasné formulované otázky, které předtím někdo po důkladné přípravě sestavil v logickém sledu. Výhodou dotazníku je, že sběr dat je možné získat v relativně krátkém časovém období od velkého počtu respondentů. V mém dotazníku jsem použila uzavřené i polouzavřené otázky, celkem jsem vytvořila 10 otázek, abych zabránila nechuti ze strany učitelů dotazník vyplnit. Striktně uzavřené otázky jsou první dvě. U ostatních otázek je možné v případě konkrétní odpovědi dovyplnit vlastními slovy odpověď, jedná se tedy o polouzavřené položky. Položky, které jsem v dotazníku uvedla, zjišťují především fakta. Jsem přesvědčena o tom, že dotazník splňuje kritéria, která jsou důležitá proto, aby byly výsledky z něj získané významným zdrojem zjišťované skutečnosti. Položky kladené jsou jistě srozumitelné a jasné, formulace otázek jsou jednoznačné, snažila jsem se zjišťovat pouze nezbytně nutné údaje, které si myslím, že hrají velkou roli při využití médií pedagogie na základní škole. Jediné, co by mohlo být ke škodě validity získaných údajů, je nízký počet respondentů. Je to dáno především faktem, že již při zadávání tématu DP jsem uvedla šetření na konkrétní základní škole. Ve městě, které má necelých 18 000 obyvatel jsou 4 základní školy, které jsou si v porovnání kapacitou svých žáků, téměř shodné. Dotazník tedy čítá 14 respondentů. Učitelé byli ochotni mi dotazník vyplnit, což je také předpokladem k úspěšnému šetření. Dotazník zjišťuje pouze to, co bylo záměrem, a to je, zjistit, jaká média, jak často, a kteří pedagogové je využívají. Dotazníky jsem osobně předala každému pedagogovi zvlášť, abych předešla

nejasnostem ve vyplňování a hlavně zajistila rychlé navrácení. Dotazník jsem vytvořila na základě hypotéz, které jsem si stanovila.⁵⁵

Vzorový dotazník:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Katedra FILOSOFIE

Vážená paní učitelko, Vážený pane učiteli, jmenuji se Markéta Haasová, jsem studentkou posledního ročníku výše uvedené vysoké školy. Tento dotazník je součástí praktické části mé diplomové práce na téma: Využití médií ve výuce na II. stupni ZŠ. Cílem šetření je zjistit, jaká média, jak často a v jaké fázi vzdělávacího procesu jsou využívána pedagogy na základních školách. Upozorňuji, že vyplnění dotazníku je anonymní, a data budou zveřejněna v souladu s vypracováváním závěrečné práce.

1. Na této škole působíte jako?

- a) absolvent pedagogické fakulty
- b) pedagog s praxí 0-10 let
- c) pedagog s praxí 11-20 let
- d) pedagog s praxí trvající déle než 20 let
- e) pedagog bez vysokoškolského vzdělání s praxí .....let (prosím, vyplňte počet),
jste-li student (ka) Pdf, napište student pedagogické fakulty.
- f) pedagog s jiným vysokoškolským vzděláním, kromě pedagogického s praxí na ZŠ.....let (prosím, vyplňte počet)

2. Jste pedagogem?

- a) I. stupně ZŠ
- b) II. stupně ZŠ

3. Jaké předměty vyučujete?

- a) všechny příslušného ročníku I. stupně
- b) příslušného ročníku I. stupně kromě (vyplňte):

---

⁵⁵ Chráska, M.: *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Grada, 2007. s. 163-180. ISBN 978-80-247-1369-4.

c) všechny příslušného ročníku I. stupně + předměty z II. st. (vyplňte):

d) předměty II. stupně ZŠ (vyplňte jaké):

e) předměty II. stupně+předměty I. stupně ZŠ (vyplňte jaké):

4. Jste aprobovaným učitelem předmětů, které vyučujete? *V případě, že nejste, doplňte konkrétní předmět, který vyučujete bez Vaší aprobace.

Vyplňují pouze učitelé II. stupně!

a) ANO (všech, které vyučuji)

b) ANO (alespoň jednoho)+ * (vyplňte)

c) NE (ani jednoho) * (vyplňte)

Vyplňují pouze učitelé I. stupně!

a) ANO (všech, které vyučuji)   b) ANO (všech, které vyučuji)+ * (vyplňte)

c)NE

5. Používáte při vzdělávacím procesu média? (tisk, rozhlas, TV, PC, Internet, audio-vizuální prostředky, aj.)

a) ANO (prosím, konkrétně vyplňte jaké)

.....

.....

b) NE

6. Jak často využíváte média nebo hypermediální prostředky (PowerPoint prezentace, interaktivní tabule, aj.) ve výuce?

a) každou hodinu v každé třídě   b) v každé třídě alespoň **1x týdně**   c) v každé třídě alespoň **1x za měsíc**

d) NEPOUŽÍVÁM

7. Využíváte PC/INTERNET? (je možné zaškrtnout všechny odpovědi **a, b, c**). U odpovědi d uveďte stručný důvod.

a) aktivně při výuce v hodině   b) k přípravě na hodinu (zdroj Info, aj.)

d) touto formou zadávám žákům domácí úkoly   d) **NEVYUŽÍVÁM**

.....

.....

.....

.....

8. V jaké fázi vyučovací hodiny média nejčastěji využíváte? (v případě volby b, c uveďte stručný důvod)

a) na začátku (motivace)

b) uprostřed hodiny

c) na konci

9. Jste spokojeni s technickou výbavou na Vaší škole, kde působíte?

a) ANO

b) NE

10. Co postrádáte ve Vaší škole v rámci technologického vybavení k účelům hypermediální prezentace?

Prosím, vyplňte!

.....

.....

.....

.....

Děkuji Vám za spolupráci a přeji mnoho úspěchů ve Vaší pedagogické praxi!

8.2 Stanovení hypotéz

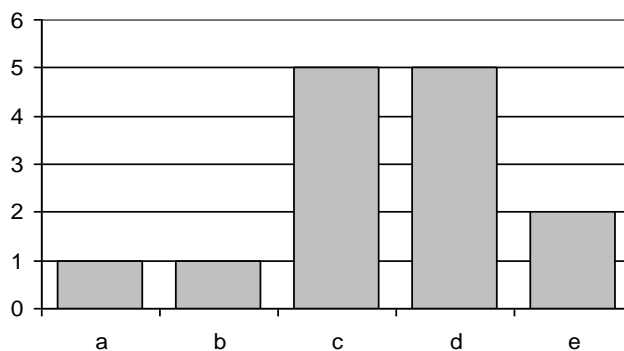
1. Pedagogové s praxí více jak 11 let, využívají média (především PC/Internet) v hodinách méně. Předpokladem této hypotézy je fakt, že v době jejich studií nebyly technologie na takové úrovni, které by nyní umožnily kvalitní využití v hodinách.

2. Využívání médií v hodinách pedagogy není časté vzhledem k nedostatečnému materiálnímu vybavení základní školy.

8.3 Výsledky dotazníkového šetření

Otázka č.1: Na této škole působíte jako?

- a) absolvent pedagogické fakulty**
- b) pedagog s praxí 0-10 let**
- c) pedagog s praxí 11-20**
- d) pedagog s praxí trvající déle než 20 let**
- e) pedagog bez vysokoškolského vzdělání / student pedagogické fakulty**

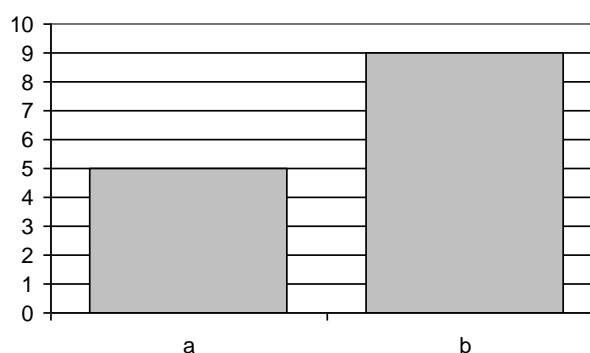
Graf 1. Na této škole působíte jako?

Z grafu je zřejmé, že na škole působí 10 pedagogů, kteří mají letitou praxi, 1 čerstvý absolvent pedagogické fakulty a 2 pedagogové bez vysokoškolského vzdělání.

2. Jste pedagogem?

a) I. stupně ZŠ

b) II. stupně ZŠ

Graf 1 Jste pedagogem?

Na škole působí 9 pedagogů na II. stupni, 5 pedagogů na stupni I..

3. Jaké předměty vyučujete?

a) všechny příslušného ročníku I. stupně

b) příslušného ročníku I. stupně kromě (vyplňte):

c) všechny příslušného ročníku I. stupně + předměty z II. st. (vyplňte):

d) předměty II. stupně ZŠ (vyplňte jaké):

e) předměty II. stupně+předměty I. stupně ZŠ (vyplňte jaké):

Odpovědi:

a) 4

b) 0

c) 1 + TV

d) 1. M, Z, 2. M, F, OV, VV,Pv, 3. AJ, OV, VV, HV, 4. NJ, 5. M, F, INF, 6.

ČJ, D, 7. PR, CH, VKZ, PV, VV, OV, 8. ČJ, 9. AJ

e)AJ, HV

U otázky č. 3 jsem zjistila, že všech 5 pedagogů I. stupně učí všechny předměty příslušného ročníku, pouze 1 z nich učí ještě tělesnou výchovu na stupni II., z výsledků bodu **d** jsem zjistila, pouze počet a aprobaci předmětů, které dotyčný učitel vyučuje. V bodu **e** je zřejmé, že 1 učitel II. stupně vyučuje anglický jazyk a hudební výchovu na stupni I.

4. Jste aprobovaným učitelem předmětů, které vyučujete?

V případě, že nejste, doplňte konkrétní předmět, který vyučujete bez Vaší aprobace.

a) všechny příslušného ročníku I. stupně

b) příslušného ročníku I. stupně kromě (vyplňte):

c) všechny příslušného ročníku I. stupně + předměty z II. st. (vyplňte):

d) předměty II. stupně ZŠ (vyplňte jaké):

e) předměty II. stupně+předměty I. stupně ZŠ (vyplňte jaké):

Odpovědi:

I. stupeň:

a) 4   b) 1-TV

II. stupeň:

a) 3   b) 1x HV, 1x OV, VKZ, PV, VV, 1x INF, 1x OV, VV, PV (celkem 4 odpovědi)

c) 1x Aj, OV, VV, HV

Z výsledků vyplývá, že 4 učitelé I. stupně vyučují předměty, ve kterých jsou aprobovaní, pouze 1 navíc vyučuje tělesnou výchovu na II. stupni, kterou nemá ve své aprobaci. Pedagogové II. stupně, kteří vyučují pouze předměty své aprobace, jsou pouze 3. Pouze 2 z nich vyučují 1 předmět navíc bez aprobace – hudební výchovu a informatiku.. 2 z nich vyučují 4 předměty bez aprobace – občanskou výchovu, výchovu ke zdraví, pracovní výchovu, a výtvarnou výchovu, druhý vyučuje občanskou výchovu, výtvarnou výchovu, hudební výchovu a anglický jazyk. 1 z nich vyučuje 3 předměty bez aprobace – občanskou výchovu, výtvarnou výchovu a pracovní výchovu.

5. Používáte při vzdělávacím procesu média? (tisk, rozhlas, TV, PC, Internet, audio-vizuální prostředky, aj.)

a) ANO (prosím, konkrétně vyplňte jaké)

b) NE

Odpovědi:

a) celkem 14: video - 12, CD - 2, karty - 1, tisk - 8, internet - 6, PC - 10 (poč. programy), rozhlas - 1, obrazové publikace - 1, dataprojektor - 2   b) 0

Z výsledků otázky č. 5 vyplývá, že všichni pedagogové vyučují s využitím médií.

12 pedagogů vyplnilo, že využívá v hodinách video.

10 pedagogů využívá PC (převážně počítačové programy).

8 pedagogů využívá tisk.

6 pedagogů využívá internet.

2 pedagogové užívají CD nahrávky a dataprojektor.

1 pedagog užívá rozhlas.

1 pedagog užívá karty.

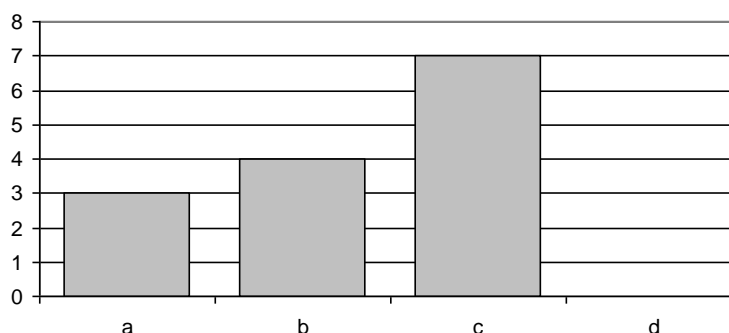
6. Jak často využíváte média nebo hypermediální prostředky (PowerPoint prezentace, interaktivní tabule, aj.) ve výuce?

a) každou hodinu v každé třídě

b) v každé třídě alespoň 1x týdně

c) v každé třídě alespoň 1x za měsíc

d) nepoužívám

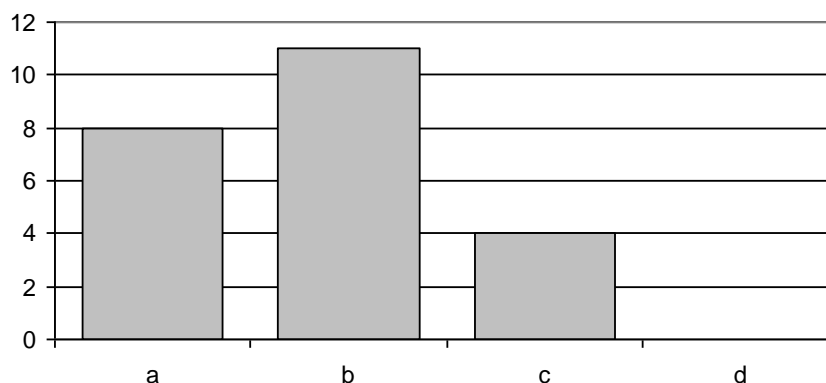

Graf 2. Jak často využíváte média nebo hypermediální prostředky ve výuce?

Z grafu vyplývá, že 7 pedagogů užívá média alespoň 1x do měsíce, 4 alespoň 1x týdně a 3 každou hodinu v každé třídě.

7. Využíváte PC/INTERNET?

- a) aktivně při výuce v hodině
- b) k přípravě na hodinu (zdroj info, aj.)
- c) touto formou zadávám žákům domácí úkoly
- d) NEVYUŽÍVÁM

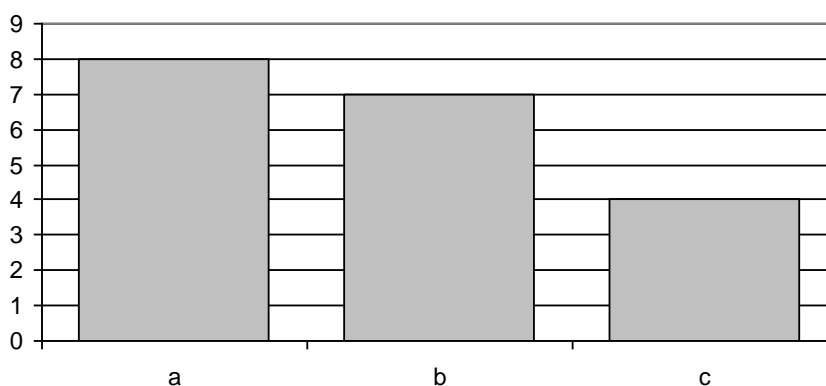

Graf 3. Využíváte PC/INTERNET?

Z grafu vyplývá, že ani jeden pedagog nevyplnil odpověď d, tedy že nevyužívá média při výuce. 11 z nich využívá média k přípravě na hodinu a 8 jich využívá média aktivně při hodině.

8. V jaké fázi vyučovací hodiny média nejčastěji využíváte?

- a) na začátku (motivace)
- b) uprostřed hodiny
- c) na konci

Graf 4. V jaké fázi vyučovací hodiny média nejčastěji využíváte?

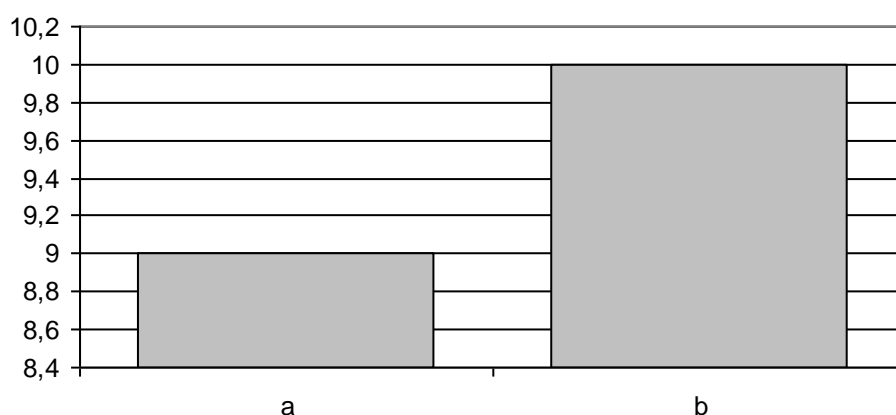
8. a) 8, b) 7(1x doprovod výkladu, 1x výklad, samostatná práce, 1x procvič. učiva, 4x pokaždé jinak, jak kdy), c) 4 (2x soutěž, relaxace, 2x shrnutí učiva)

U otázky 8 vyplynulo z výsledků, že 8 pedagogů využívá média a začátku hodiny jako motivaci. 7 uprostřed hodiny a 4 na konci hodiny.

8. Jste spokojeni s technickou výbavou na Vaší škole, kde působíte?

a) NE

b) ANO

Graf 5. Jste spokojeni s technickou výbavou na Vaší škole, kde působíte?

Z grafu vyplývá, že 10 pedagogů je spokojeno s materiálním vybavením základní školy, 4 pedagogové si to nemyslí.

10. Co postrádáte ve Vaší škole v rámci technologického vybavení k účelům hypermediální prezentace?

Učitelé odpověděli následovně:

5 pedagogů by uvítalo interaktivní tabuli.

1 by uvítal internet do učebny dějepisu a zeměpisu.

1 pedagog by si přál projektor a internet do učebny zeměpisu a dějepisu.

1 by uvítal plně vybavenou novou PC učebnu.

1 by si přál nové sady výukových DVD.

Výsledky hypotéz

1. Pedagogové s praxí více jak 20 let, využívají média (především PC/Internet) v hodinách méně.

Z výsledků vyplynulo, že 10 pedagogů s vysokoškolským vzděláním, praxí delší než 11 let a více, a 1 pedagog bez VŠ, avšak s letitou praxí (18 let) užívá média při výuce. V dotazníku nikdo nevyplnil, že by média nevyužíval. Hypotéza se tedy nepotvrdila, stalo se tak jistě v důsledku podceňování schopností při užití moderní technologie starších pedagogů a nízkým počtem respondentů.

2. Využívání médií v hodinách pedagogy není časté vzhledem k nedostatečnému materiálnímu vybavení základní školy.

Z dotazníku vyplynulo, že 7 pedagogů užívá média alespoň 1x do měsíce, 4 alespoň 1x týdně a 3 každou hodinu v každé třídě. Myslím si, že hypotézu nelze jednoznačně ani potvrdit, ani vyvrátit. Ze 14 pedagogů jich užívá 7 média alespoň 1x do měsíce, což není příliš často. Vzhledem k vybavení školy a nízkému počtu respondentů není možné udělat jednoznačný závěr.

8.4 Interview s paní ředitelkou

V době, kdy jsem na základní škole prováděla dotazníkové šetření, jsem zašla i za paní ředitelkou, abych se ji zeptala na nějaké informace, které se bezprostředně týkaly užívání médií a obecněji i školních pomůcek ve výuce. Využila jsem shromažďování dat pomocí interview, nebo také obsahově širšího českého slova rozhovoru. Výhodou této pedagogické metody je hlubší navázání osobního kontaktu s dotazovaným. Vybrala jsem **nestrukturovanou** formu **interview**, podobá se běžné přirozené komunikaci mezi lidmi. Tazatel má samozřejmě na paměti, jaké otázky chce dotazovanému pokládat, ale formulace otázek a jejich sled je pouze na něm, neřídí se tedy jako u přesně strukturovaného interview předem připraveným textem. Výhodou je tedy především to, že nestrukturované interview umožňuje snadnější navázání kontaktu, což vede k bezprostřednějšímu a upřímnějšímu projevu, navíc se

může tazatel vracet k otázkám, které nebyly zcela jasné.⁵⁶ S paní ředitelkou jsem se nejprve domluvila na termínu osobního setkání, aby nedošlo k časovým bariérám, a celý průběh rozhovoru jsem si pečlivě zaznamenávala na papír. Paní ředitelka je dle mého názoru velmi svérázná a konzervativní, ale svoji funkci se snaží plnit, jak nejlépe umí. Mojí nejdůležitější otázkou rozhovoru se stala volba interaktivní tabule ano či ne. Vzhledem k tomu, že jsem se při své praxi v libereckých základních školách běžně s touto tabulí setkávala, na této základní škole jsem ji trochu postrádala, neboť mi ne zcela vyhovovala počítačová učebna, která není dostatečně vybavena na promítání. Paní ředitelka se k celé této věci stavěla od počátku celkem odtažitě, a neskřývala nesouhlas s mým nadšením z této moderně vyhlížející pomůcky. Již na začátku rozhovoru mně řekla, že si nemyslí, že je interaktivní tabule nějakou nenahraditelnou formou pestřejší výuky, že ji lze bezpochyby nahradit i klasickou počítačovou učebnou. Poté jsem se dozvěděla, že největší problém je finanční otázka, bohužel to však není pouze zakoupení, či pronájem této tabule, větší obavy měla z dokupování setu učebnic, které jsou přes tuto technologii podporovány, a následného placení licencí. Dále mi sdělila, že problém spatřuje i v nefunkčnosti některých komponent tabule, které, jak se zřejmě doslechla z ranějších počátků fungování a zavádění do škol, mohou nastat, jednalo se, dle jejich slov, především o ukazovátko tabule, nahrazující myš. Dle mého názoru její obavy dnes spíše pramení z celkového nezájmu o tabuli, a také jsem nabyla dojmu, že představy o interaktivní tabuli má trochu zkreslené z důvodu starších informací o ní. Z výsledků dotazníků jsem se dozvěděla, že o interaktivní tabuli by mělo zájem 5 jejich pedagogů, vzhledem k tomu, že celkový počet respondentů čítal 14 osob včetně paní ředitelky, bylo by možná nasnadě se nad tímto problémem ještě zamyslet, neboť pedagogové v tomto případě tvoří více jak jednu třetinu. Dále jsme hovořily o aktuálním tématu nové počítačové učebny pro 20 dětí, s možností připojení na Internet, kterou by chtěla v dohledné době pořídit, a také dokoupení dataprojektoru a notebooku. Každoročně se snaží o výměnu 1 až 2 počítačů ve stávající počítačové učebně. Moje otázka směřovala také ke koupi CD, DVD a jiných pomůcek, které je

---

⁵⁶ Tamtéž, s. 182-183

nutné obnovovat v rámci výukových doplňků, bylo mi řečeno, že každý pedagog se může vyjádřit osobním kontaktem s ní, nebo na pravidelných poradách, kde mohou navrhnout, co je potřeba zakoupit. Dozvěděla jsem se také, že materiály mohou kopírovat, jak uznají za vhodné, ale samozřejmě by měli zvážit, zda je to bezpodmínečně nutné. Zeptala jsem se také na to, jak probíhá školení učitelského sboru v rámci počítačových technologií. Bylo mi sděleno, že zhruba před rokem došel dvouletý kurz informační technologie, který byl hrazen ze školních prostředků. Kurz měl za úkol seznámit pedagogy s užitím PC na úrovni základní a pokročilé. Učitelé si na závěr odnesli certifikát o absolvování, paní ředitelka však dodala, že žádná jiná zpětná vazba neproběhla, záleželo na každém, co si z kurzů „odnesl“. Z celého rozhovoru jsem nabyla dojmu, že velkou roli v dokupování výukových materiálů a pomůcek obecně, hraje nejdůležitější roli otázka finanční. Na začátku jsem uvedla, že paní ředitelka je svérázná a přísná žena, ale zřejmě se jí nelze divit, protože kromě pedagogické činnosti zastává funkci „manažerky“ základní školy, a i ona se musí zodpovídat před svými nadřízenými, které zajímá nejen úspěšný chod celé školy, ale také její hospodaření.

9 ZÁVĚR

Ve své práci Využití médií ve výuce na 2. stupni základních škol jsem se snažila nastínit možnosti využití moderních vyspělých technologií v rámci vzdělávání. Poukázala jsem na druhy médií, která lze nyní sdružovat pomocí počítačových technologií, a užívat tak najednou text, zvuk, animace, obrázky, video aj. Snažila jsem se již na začátku vysvětlit pojmy, které úzce souvisejí s touto problematikou. Věnovala jsem se stručně tématu, které nedávno proběhlo školním prostředím, a tím je kurikulární reforma a s ní související Rámcově vzdělávací program a klíčové kompetence. Zde bych chtěla upozornit, že si myslím, že je to běh na dlouhou trať. Je důležité zamyslet se nad otázkou zásahu české politiky do školství. Neustálá výměna ministrů v resortu školství, vyškrtávání dotací, které nemalou měrou přispívají ke „zkvalitnění“ výuky, nepřispívá dobrému stavu dnešního vzdělávacího systému. Nová reforma, je určitě přínosným nasměrováním našeho školství, je velmi důležité, aby se žáci již od raného školního věku učili informace propojovat do sourodých celků, aby své poznatky byli schopni aplikovat do běžného života, učili se spolupráci mezi sebou samými, ale neměli bychom zapomínat, že ne všechno co tu bylo, je nutné přeorganizovat. I nadále se děti budou muset umět učit, ne vše dokáže reforma nebo moderní technologie nahradit. Rozhodně se nedá nahradit výborný pedagog, který by se měl stát tím průvodcem na cestě poznávání svých žáků. V hlavní části mé diplomové práce jsem se věnovala ústřednímu tématu využívání konkrétních médií ve výuce. Snažila jsem se neopomenout žádné médium, které je možné přínosně užít při procesu vzdělávání. Dospěla jsem k závěru, že v dnešní době není možné obejít se bez počítačové technologie, plně vybavená počítačová učebna by měla být základním vybavením každé základní školy. Bylo by dobré, aby učitelé využívali ke zkvalitnění výuky nejen počítačů, ale snažili se média přiblížit svým žákům i prostřednictvím tištěných médií, neboť jak zjišťujeme, dnešní děti jsou velmi pohodlné, a činnost, která souvisí s tímto druhem prostředků, není příliš

oblíbená, neboť je náročnější, než pasivnější sledování obrazovky. Je však velmi důležitá pro určitý rozvoj schopností, dovedností, a postojů, především kritického odstupu ke sdělovacím prostředkům. V tomto směru jsem také pro hojnější zastoupení mediální výchovy v rozvrzích základních škol. Nejen, že se žáci budou seznamovat s nejrůznějšími typy médií, a budou tak odmala připravováni na život s nimi, ale budou se taky učit kritickému odstupu, který je v tomto ohledu zapotřebí. Spolu s využitím médií jsem nastínila možné formy a metody při práci s nimi, a navrhla 2 vyučovací hodiny občanské výchovy, které jsem volila vzhledem k tématu diplomové práce. Při této příležitosti bych také ráda zmínila dojem, který jsem nabyla již při své praxi na základních školách. Ve většině případů je občanská výchova opomíjena všemi, kterých se to týká, snad kromě pedagogů, kteří ji vyučují. Děti ji berou na lehkou váhu, neboť to není profilový předmět, z kterého by se propadalo, myslím, že rodiče budou stejného názoru, a co mě asi nejvíce zklamalo, je fakt, jsem se při své praxi setkala pouze s jedinou paní učitelkou, která byla v tomto předmětu aprobovaná. Sama paní ředitelka na základní škole, kde jsem vykonávala souvislou praxi, mi sdělila, že vzhledem k úvazku, a dotaci jedné hodiny OV týdně, není možné, aby sháněla aprobovaného pedagoga s vhodnou kombinací, když je možné obsadit ho jiným neaprobovaným kolegou. Paní učitelka, u které jsem praxi vykonávala, mi s radostí řekla, že se ráda „přiučí“ novým metodám, protože se jí zdá, že její výuka není příliš aktivní. Je tedy smutné, dle mého názoru, že občanská výchova, která by měla sloužit jako prostředek přenesení teorie do běžného života pestrou, hravou formou, se tak pro žáky v mnohých školách stává hodinou zdoluhavých a nudných 45 minut. Zdá se mi také, že by bylo možná vhodnější, kdyby se hodiny občanských výchov staly spíše blokovými hodinami, při kterých by se témata, která mnohdy vyžadují více času, realizovala snáze. V dotazníkovém šetření se mi 100 % nepotvrdila ani jedna hypotéza, vzhledem k tomu, že ze 14 respondentů nemohu usuzovat celoplošně závěry, uvedu pouze fakta, ke kterým jsem dospěla v rámci konkrétní základní školy.

Na závěr bych se chtěla věnovat literatuře a uvedeným internetovým zdrojům, které mně byly oporou při mé práci. Nejprve bych se zmínila o

tištěných publikacích. Z návštěvy několika knihoven jsem byla trochu rozpačitá, literatury zde bylo mnoho, ale jen malý zlomek z toho bylo vhodné použít. Ke klíčovému slovu média, bylo literatury opravdu dostatečné množství, a i kvalita publikací byla velmi dobrá, zmínila bych především využití knižní publikace: Mičienka a Jiráček (Základy mediální výchovy), Jiráček a Köpplová (Média a společnost) nebo McQuail (Úvod do teorie masové komunikace). K teorii vzdělávání a didaktice bych určitě doporučila tituly od Jarmily Skalkové. Problém však nastal ve chvíli, kdy jsem se chtěla dozvědět něco o přímém užití médií ve výuce. Zastat bych se ještě mohla tvůrců publikací o zařazování PC a Internetu do škol, ale co se týče ostatních médií, to byl již problém. V tomto směru jsem tedy čerpala z internetových zdrojů, kterých je opravdu velká spousta. Informace zde, byly totiž skoro ve všech případech aktuální, na rozdíl od publikací staré někdy pouze 3-5 let, které byly někdy už svým obsahem pozadu. Abych zde však nehájila pouze internetové zdroje, musím dodat, že v některých případech se mi stalo, že i webová stránka je již delší dobu neaktualizovaná, jako například v případě webové stránky s názvem Média tvořivě, kde se poslední příspěvek datuje k polovině roku 2008. V závěru bych chtěla dodat, že jsem práci napsala v souladu s nejnovějšími poznatky, které jsem nabyla v průběhu studia aktuálních dostupných zdrojů.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

Brdička, B.: Role internetu ve vzdělávání. Kladno: AISIS, 2003. ISBN 80 - 239 - 0106 - 0

Černochová, M., Komík, T., Novák, J.: Využití počítače při vyučování. Praha: Portál, 1998. ISBN 80 - 7178 - 272 - 6.

Jiráček, J., Köpplová, B.: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80 - 7178 - 697 - 7.

McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978 - 80 - 7367 - 338 - 3.

Mičienka, M., Jiráček, J. a kol.: *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978 - 80 - 7367 - 315 - 4.

Navrátil, P.: *Počítačové vzdělávání*. Computer Media, 2003. ISBN 80 - 86686 - 10 - 8.

Navrátil, P.: *Microsoft PowerPoint 2000 pro školy*. Computer Media, 2004. Vyd. 2. ISBN 80 - 86686 - 30 - 2.

Skalková, J.: *Obecná didaktika*. Praha: ISV, 1999. ISBN 80 - 85866 - 33 - 1

Skalková, J.: *Pedagogika a výzvy nové doby*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80 - 7315 - 060 - 3

Veteška, J., Tureckiová, M.: *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978 - 80 - 247 - 1770 - 8.

Článek v časopise:

Štefflová, J.: Mobil jako téma i učební pomůcka. Učitelské noviny, 2009, roč. 112., č. 38 (3. 11. 2009)

Internetové zdroje:

Analýza televizních vzdělávacích pořadů. [online]

Dostupné z: <http://www.hermesmedia.cz/?q=node/632>

Čtenářská gramotnost. Učitelské listy. [online]. 2008 [cit. 5. 1. 2011]

Dostupné z: <http://www.ucitelske-listy.cz/2010/12/ctenarska-gramotnost.html>

Dokumenty (Metodická podpora - příručky) klíčové kompetence [online]. [12. 3. 2011]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2006. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/klicove-kompetence>

Dokumenty RVP [online]. Metodický portál RVP, 2009 - 2011. Dostupné z http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf

Dostál, J.: *Multimédia, hypertext a hypermediální učební pomůcky - TREND SOUDOBÉHO VZDĚLÁVÁNÍ*. Časopis pro technickou a informační výchovu[online].3/2009. [cit. 12. 3. 2011] ISSN 1803 - 537X. Dostupné na http://www.jtie.upol.cz/clanky_2_2009/multimedialni_hypertextove_a_hypermedialni_ucebni_pomucky.pdf

Dostál, J.: Výukový software a počítačové hry - NÁSTROJE MODERNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ. Časopis pro technickou a informační výchovu[online]. 2009 Dostupné na http://www.jtie.upol.cz/clanky_1_2009/dostal.pdf

Ministerstvo vnitra České republiky. [online]. 2010 [12. 3. 2011]

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/digitalni-televizni-vysilani-zakladni-informace.aspx>

Porady a - Z.

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/tema/vzdelavaci/>

<http://www.zkola.cz>. Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje.[online]. 2008 [cit. 2008 - 4 - 24]. Dostupné z:

<http://www.zkola.cz/zkeu/pedagogictipracovnici/kabinetspolecenskychvedau/meni/metodickematerialyvyukoveprogramy/vyukovematerialyzobcanskehoaspoolecenskovednihozakladu/26691.aspx>

<http://www.evropa2045.cz/student.php>

<http://ucebnice.fraus.cz/>

Interaktivní výuka - učebnice nakladatelství Fraus [online]. 2011

Dostupné z: [http://ucebnice.fraus.cz/interaktivni - vyuka/](http://ucebnice.fraus.cz/interaktivni-vyuka/)

I - učebnice - Učebnice nakladatelství Fraus [online]. 2011 [cit. 12. 3. 2011]

Dostupné z: [http://ucebnice.fraus.cz/i - ucebnice/](http://ucebnice.fraus.cz/i-ucebnice/)

Dostupné z: [http://www.interaktivni - vyuka.cz/rozsireni/obcanska - a - rodinna - vychova/](http://www.interaktivni-vyuka.cz/rozsireni-obcanska-a-rodinna-vychova/)

Dostupné z: [http://www.alter.cz/obchod/elektronicke - ucebnice - 85/](http://www.alter.cz/obchod/elektronicke-ucebnice-85/)

Dostupné z: [http://www.alter.cz/obchod/interaktivni - ucebnice - 86/](http://www.alter.cz/obchod/interaktivni-ucebnice-86/)

Rozhlas. Videovizitka [online]. 2011 [cit. 1. 2. 2011]

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/informace/service/_zprava/784461

Tisková zpráva SKAV: Čtenářskou gramotnost lze dobře naučit, jen chtít.

SKAV [online]. 2003 - 2008. [cit. 14. 2. 2011].

Dostupné z: <http://www.skav.cz/cz/novinky/?id=363>

Wikipedia. Rozhlas [online]. 2011 [cit. 1. 2. 2011]

Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozhlas>

<http://www.boldis.cz/citace/citace.html>.

<http://www.centrum.cz/>

<http://www.filosofie.cz/>

<http://www.google.cz/>

<http://www.hrad.cz/>

<http://www.mediatvorive.cz>

<http://www.portal.cz/pd/>

<http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw>

<http://www.psychologie.cz/>

<http://www.senat.cz/>

<http://www.seznam.cz/>

<http://www.soc.cas.cz/departments/cz/4/42/Gender - sociologie.html>

<http://www.vira.cz/>

<http://www.vlada.cz/>